

KOULUJEN JA TAIDETOIMIJOIDEN YHTEISTYÖ KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMASSA. KEHITTÄMISKOHTENA PORVOON SUOMENKIELISET PERUSKOULUT.

Helena Hasselblatt
Maisterintutkielma
Kulttuuriympäristön tutkimus
Musiikin, taiteen ja kulttuurin
tutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Helena Hasselblatt	
Työn nimi Koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyö kulttuurikasvatussuunnitelmassa. Kehittämiskohteena Porvoon suomenkieliset peruskoulut.	
Oppiaine Kulttuuriympäristön tutkimus, taidekasvatus	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Kevät 2023	Sivumäärä 72
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kulttuurikasvatussuunnitelma tukee peruskoulujen opetussuunnitelmaa ja tarjoaa oppilaille mahdollisuuden tutustua monipuolisesti kulttuuriin ja taiteeseen omassa kunnassa. Vierailut erilaisissa kunnan kulttuuri- ja taidelaitoksissa tai taidetoimijoiden vierailut koululla ovat osa taiteiden ja kulttuurin tasarvoista saavutettavuutta ja taiteissa ja kulttuurissa oppimista edistävä toimintamuoto. Millaisesta työntekemisestä on kyse, kun ammattilaiset toteuttavat kulttuurikasvatussuunnitelmassa peruskoululaisille taiteen ja kulttuurin palveluja? Minkälaista yhteistyö on Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmassa? Mitkä ovat yhteistyön pullonkaulat ja haasteet?</p> <p>Tässä tutkielmassani kuvaan koulujen ja kunnallisten taidetoimijoiden välistä yhteistyötä kulttuurikasvatussuunnitelmassa. Tarkoituksena on kehittää Porvoon suomenkielisissä peruskouluissa tehtävää kulttuurikasvatusta. Keskityn työssäni erityisesti kulttuurikasvatussuunnitelman haasteisiin ja teen kehittämistoimenpide-ehdotuksia. Työni taustalla on oletus moniammatillisesta yhteistyöstä, joka mahdollistaa kulttuurikasvatussuunnitelmaan liittyvän taidevierailun toiminnan kehittämisen taideoppimisen näkökulmasta kouluissa, joka ei onnistu ilman toimialat ylittävää yhteistyötä.</p> <p>Tutkielmassani on laadullinen kehittämistutkimuksellinen ote. Työn empiirinen aineisto muodostuu tutkimuskyselystä, yhdeksästä tutkimushaastattelusta ja kulttuurikasvatussuunnitelman ammattilaisten välisen yhteistyökokouksen havainnoinnista. Aineiston analyysi etenee sisällönanalyysin mukaisesti. Yhteistyötä ja sen haasteita tarkastellaan kolmella eri tasolla: 1. organisatorisella ja ammatillisella, 2. käytännön ja 3. käsitteellisellä tasolla.</p> <p>Kulttuurikasvatussuunnitelmassa toimivien ammattilaisten kokemusten mukaan yhteistyö tapahtui pistemäisesti yhden toimialan sisällä. Yhteistyön puuttuminen koulujen kanssa oli tutkielman merkittävin tulos. Tämän vuoksi tulokset esitetään yhteistyössä ilmenevien haasteiden ja pullonkaulojen muodossa. Ammattilaisten kokemusten mukaan yhteistyön pullonkaulat ja haasteet liittyivät organisatorisella ja ammatillisella tasolla: 1. suunnitteluun, 2. rakenteisiin, 3. poliittiseen päätöksentekoon, 4. seurantaan ja laaduntarkkailuun ja 5. resursseihin. Käytännön tasolla haasteet ja pullonkaulat liittyivät: 1. viestintään, 2. resursseihin, 3. suunnitteluun ja 4. sisältöihin. Käsitteellisellä tasolla kulttuurikasvatusta ei ymmärretty. Lisäksi lastenkulttuurin arvostukseen tai sen puuttumiseen liittyvät kysymykset nousivat esille.</p>	
Asiasanat kulttuurikasvatussuunnitelma, monialainen yhteistyö, taidekasvatus, taideoppiminen	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1 Koulujen ja kulttuuritoimijoiden yhteistyön tarkastelun ulottuvuuksia	24
KUVIO 2 Kehittämistutkimuksen eteneminen Edelsonin (2002) mukaan	27

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Ammattilaisten kokemuksia yhteistyöstä.....	37
TAULUKKO 2	Ammattilaisten kokemuksia yhteistyön haasteista ja pullon- kaloista	38

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -KYSYMYKSET	6
3	KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMA KOULUJEN JA TAIDETOIMIJOIDEN MONIAMMATILLISENA YHTEISTYÖNÄ	8
3.1	Keskeiset käsitteet.....	8
3.1.1	Moniammatillinen yhteistyö.....	8
3.1.2	Kulttuurikasvatussuunnitelma	14
3.2	Koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyöstä.....	16
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	23
4.1	Metodinen lähestymistapa.....	25
4.2	Tutkimusaineisto	28
4.3	Aineistonkeruumenetelmä	29
4.4	Analyysimenetelmä.....	32
4.5	Tutkijan asema	34
4.6	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	35
5	PORVOON KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMA KULTIKSEN MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ JA SEN HAASTEET.....	37
5.1	Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultis yhteistyönä.....	38
5.2	Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksessa ilmenevät yhteistyön pullonkaulat ja haasteet	45
5.3	Kouluille tehdyn tutkimuskyselyn tuloksia.....	57
6	POHDINTAA.....	59
6.1	Tulosten tarkastelua ja johtopäätökset	61
6.2	Tutkimuksen arviointia	65
6.3	Loppuyhteenveto.....	68
	LÄHTEET.....	70

1 JOHDANTO

Tutkielmani aiheena on koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyö kulttuurikasvatussuunnitelmassa ja kohteena Porvoon suomenkieliset peruskoulut. Työni tarkoituksena on lisätä ymmärrystä kulttuurikasvatussuunnitelmien moniammatillisesta yhteistyöstä ja siitä, mikä vaikuttaa laadukkaan kulttuurikokemuksen tuottamisen taustalla osana peruskoulujen oppilaiden oppimista ja opetussuunnitelmaa. Työn tarkastelu moniammatillisesta näkökulmasta on perusteltua, koska kulttuurikasvatussuunnitelmia tehdään ja toteutetaan poikkihallinnollisesti ja eri ammattialojen kesken. Tutkielman lähtökohdat ovat taidekasvatuksessa, työnkehittämisen näkökulmassa sekä kulttuuripolitiikassa.

Taide ja kulttuuri on myös jokaisen lapsen ja nuoren oikeus, ja ne tukevat lasten ja nuorten kasvua, oppimista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Suomesta löytyy osavia ja innostuneita lastenkulttuuriin keskittyneitä toimijoita, jotka tuottavat ammattilaisten kesken mutta myös lasten kanssa yhdessä erilaisia taide- ja kulttuuripalveluita lapsille.

Kulttuurikasvatussuunnitelman taustalla vaikuttaa YK:n lasten oikeuksien sopimuksen 31. artikla, johon on kirjattu lasten oikeus osallistua kulttuurielämään ja taiteisiin. Lasten ja nuorten osallisuus taiteen ja kulttuurin kautta vahvistaa kulttuurista osallisuutta, joka on samalla investointi lasten kykyyn toimia aktiivisina kansalaisina yhteiskunnassa läpi elämän. Jokaiselle lapselle on annettava mahdollisuus osallistua

kulttuuripalveluihin riippumatta sosioekonomisesta taustastaan tai asuinpaikastaan. Tämä oikeus mahdollistuu aikuisten teoissa.

Oikeus taiteeseen ja kulttuuriin on myös tasa-arvokysymys. Opetusministeriön Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus -toimenpideohjelmassa 2006–2010 saavutettavuudella tarkoitetaan ihmisten yhdenvertaista kohtelua ja syrjimättömyyttä.

“European Network of Observation in the Fields of Cultural and Arts Education -verkosto ja Suomen lastenkulttuurikeskuksen liitto ovat julkaisseet Tampere Paper – Implementation of children’s cultural rights (2019), jossa on lasten kulttuuristen oikeuksien toteuttamisesta toimenpidesuosituksia käytännön taidekasvatustoiminnalle eri toimijoiden välisenä monialaisena yhteistyönä ja painotetaan taide- ja kulttuurikasvatuksen perustamista tutkimustietoon. Lasten kulttuuristen oikeuksien toteutuminen taidetoimijoiden ja koulujen ammattilaisten yhteistyönä on todettu kansallisesti ja kansainvälisesti tärkeäksi tehtäväksi” (Pääjoki 2021, 15).

Koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyölle tärkein toimintamalli on paikallinen kulttuurikasvatussuunnitelma, joita toteutetaan noin 205 kunnassa (67 %) vuonna 2022 (lastenkulttuuri foorumi Järvenpää 2022). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2012, 25) kulttuurikasvatussuunnitelma määrittellään osaksi perusopetuksen paikallisesti sovittavia asioita. Koulujen merkitys taiteeseen osallistumisen kannalta on keskeinen, koska koulujen kautta on mahdollisuus vaikuttaa koko kohdeyhmään toisin kuin lasten ja nuorten kulttuuri- ja taidekasvatuspalveluilla (Myllyniemi 2009, 44).

Kun ajattelemme koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyötä, koulut ovat saatavuuden ja saavutettavuuden kannalta tehokas toimintamalli. Ne kouluikäiset nuoret, jotka eivät ole kulttuuripalveluita löytäneet tai joilla ei ole mahdollisuutta osallistua niihin, on mahdollista tavoittaa peruskoulun kautta (Zakaras & Lowell 2008.) Kulttuuriharrastusten puuttuminen tai taloudelliset esteet ovat usein esteinä nuorten mahdollisuuksiin osallistua taide- ja kulttuuriharrastuksiin vapaa-ajalla.

Nuorisobarometristä vuodelta 2009 käy ilmi alueelliset tiedot ja kulttuuritoiminnan erot eri puolella Suomea. Julkisten taidekasvatuspalvelujen saatavuus ja toteutus vaihtelevat kunnittain (Myllyniemi 2009, 8). ”Taide- ja kulttuuripalveluiden saavutettavuuden parantamisesta on tullut yksi julkisen kulttuuripolitiikan keskeinen tavoite ja taidelaitosten yleisötyötä ja monialaista kehittämistä tuetaan rahoitusta ohjaavilla esityksillä ja strategisilla linjauksilla” (Pääjoki 2021, 17). Hallitusohjelman Osaaminen koulutus -kokonaisuuden kärkihankkeessa tavoitteena ”on parantaa taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta ja tuoda kulttuuri osaksi lasten arkea, vahvistaa lasten ja nuorten luovuutta sekä lisätä taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta” (Määttä, Korpivaara & Palmu 2018, 7).

Kulttuurikasvatussuunnitelmia voidaan tarkastella myös taiteeseen ja kulttuuriin liittyvästä oppimisen näkökulmista käsin. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät oppimisen näkökulmat tietojen ja taitojen kartuttamiseksi ja taiteen toimiminen oppimisen välineinä nähdään julkisessa ohjauksessa suositeltavina (Pääjoki 2021, 19). Kulttuuri-kompetenssin vahvistamisesta on tullut tärkeä käsite. ”Kulttuurikompetenssi vaikuttaa moneen lapselle ja nuorelle tärkeään asiaan, kuten itsetuntoon, sosiaalisiin taitoihin, koulumotivaatioon ja oppimistuloksiin”. Kulttuurinen kompetenssi on nostettu esille myös EU:ssa. Kulttuurikompetenssi tarkoittaa ”yksilön kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Yksilön kulttuurikompetenssi rakentuu varhaislapsuudesta asti oppimisen ja kokemisen kautta. Suurin osa yksilön kulttuurikompetenssista on tiedostamatonta. Kulttuurikompetenssi koostuu neljästä osatekijästä: tiedot, taidot, tietoisuus ja asenteet.” (Seirala 2012, 4-9.) Kulttuurikompetenssin vahvistuksessa vahvistuu nuoren aktiivisuus kansalaisena ja osallistuminen oman yhteisön toiminnassa ja kehittämisessä.

Kulttuurikasvatussuunnitelmissa kulttuuripalvelut kytkeytyvät myös osaksi nuorten hyvinvointia. Kulttuuritoiminnan merkitys hyvinvoinnille on laajasti tunnustettu asia. Taideharrastukset kehittävät lasten ja nuorten taitoja, älykkyyttä, itsetuntoa, hahmottamista ja oppimiskykyä monipuolisesti (lastenkulttuuri.fi). Ennakoivan kulttuuritoiminnan muodot tuottavat sosiaalista ja inhimillistä pääomaa, jolla on

merkitystä nuoren toimijuuden ja syrjäytymisen esteissä (Houni, Turpeinen & Vuolasto 2020, 79). Suunnitelmallisuus takaa, että seuraaville sukupolville siirtyy tietty kulttuurikompetenssi ja kulttuuriperinnön ymmärrys. Tasavertaisuuden näkökulmasta “se on paras takuu siitä, että maantieteelliset, taloudelliset tai sosiaaliset syyt eivät vaikuta lasten ja nuorten kulttuuriseen tasa-arvoon”. (Vesikansa & Tenetz 2013, 378.)

Tutkimusten mukaan tasa-arvoisia mahdollisuuksia osallistua taide- ja kulttuuriharastuksiin tulee lisätä (ks. ArtsEqual). Pysyvän kulttuurikasvatussuunnitelman avulla voidaan luoda yhteistyörakenne koulujen ja taidetoimijoiden asiantuntijoiden kesken, joka edistää lapsen oikeuksia kulttuuriin ja taiteeseen.

Kulttuurikasvatussuunnitelmien tutkiminen moniammatillisesta näkökulmasta on ajankohtainen ja tutkimuksellisesti kiinnostava sekä taidetoimijoiden muuttuvan työelämän näkökulmasta että peruskoulujen uusien opetussuunnitelmien myötä, jossa yhtenä tavoitteena on laajentaa toimintaa yhteistyössä ulkopuolisten toimijoiden kanssa ja tarjota uusia oppimisympäristöjä. “Yhteiskunnalliset tarpeet ja tavoitteet kietoutuvat koulujen kulttuurikasvatussuunnitelman kautta kulttuuripalvelujen saatavuuden parantamiseen, taideinstituutioiden monialaiseen kehittämiseen ja nuorten hyvinvoinnin ja kulttuurisen kompetenssin vahvistamiseen sekä perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteisiin” (Pääjoki 2021, 15).

Tässä tutkielmassa kuvaan minkälaiset tekijät vaikuttavat kulttuurikasvatussuunnitelman ja laadukkaan kulttuurin ja taiteen oppimiskokemuksen toteutumisen taustalla. Tutkielmani kohteena on Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma ja sen kehittäminen. Työni rajautuu Porvoon suomenkielisiin peruskouluihin ja kunnallisiin taidetoimijoihin. Tutkielmassani kiinnitän erityistä huomiota yhteistyön haasteisiin, niiden ratkaisuihin ja teen toimenpide-ehdotuksia. Tutkielmani taustalla on oletus siitä, että monialaisen yhteistyön avulla voidaan kehittää ja tuottaa laadukas kulttuuri- ja taidekokemus lapsille ja nuorille, jota voidaan edelleen laajentaa

taideoppimisessa osana koulujen eri oppiaineita. Kulttuurikasvatussuunnitelmatyö ei onnistuisi alakohtaisella kehittämisellä ilman yhteistyötä.

Tutkimusraporttini johdannossa (luku 1) kerron lyhyesti tutkielman tavoitteet ja rajaukset sekä tutkielman taustalla vaikuttavia poliittisia päätöksiä, kannanottoja ja tieteellistä tutkimusta, jotka motivoivat työtäni. Tutkimusraportin toisessa luvussa (luku 2) esittelen tutkimustehtävän ja -kysymykset. Esittelen samassa yhteydessä lyhyesti Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen, joka on tämän tutkielman keskiössä. Kolmannessa luvussa (luku 3) rakennan teoreettista viitekehystä avaamalla moniammatillisen yhteistyön ja kulttuurikasvatuksen käsitteet ja esittelen teoreettista ongelma-analyysiä, jossa käsittelen aikaisempaa tutkimusta koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyöstä. Tutkielman neljännessä luvussa (luku 4) kuvaan aineistoa ja metodologiaa ja luvussa viisi (luku 5) siirryn kuvaamaan analyysiä ja tuloksia. Viimeisessä luvussa (luku 6) tarkastelen tuloksia, teen johtopäätöksiä ja kehittämistoimenpide-ehdotuksia sekä arvioin työtäni.

2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -KYSYMYKSET

Tutkimustehtäväni on tutkia, miten tuotetaan laadukas kulttuurikasvatussuunnitelma ammattilaisten yhteistyöllä. Työni taustalla on oletus siitä, että monialaisen yhteistyön avulla voidaan kehittää ja tuottaa laadukas kulttuurin ja taiteen oppimiskokemus lapsille ja nuorille, joka ei onnistuisi alakohtaisella kehittämisellä ilman yhteistyötä. Tässä työssä tutkin kulttuurikasvatustyön ammattilaisten kokemuksia yhteistyöstä. Tutkielmani keskiössä ovat erityisesti kulttuurikasvatustyössä ilmenevät yhteistyön pullonkaulat ja niiden kehittäminen.

Tutkimustehtävä on asetettu yhdessä Porvoon sivistystoimen kanssa. Tutkimustehtävää on tarkennettu tutkielman kuluessa Porvoon sivistystoimen kanssa. Tutkielman tehtävänä on kuvata ja selittää Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmaa ja koulujen ja kunnallisten taidetoimijoiden välistä toimintaa ja tuottaa toimenpide-ehdotuksia, jotka luovat pohjan kulttuurikasvatussuunnitelmassa tehtävän koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyön kehittämiseksi.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Millaisesta työntekemisestä on kyse, kun ammattilaiset suunnittelevat taiteen ja kulttuurin palveluja peruskoululaisille?
- Millaista yhteistyö on Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman suunnittelu-työssä?

- Mitkä ovat yhteistyön pullonkaulat ja haasteet Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmassa?

Tämän tutkielman keskiössä on Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultis. Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultis on osana koulujen opetussuunnitelmaa. Kulttuurikasvatussuunnitelman päätavoitteena "on **tukea ja helpottaa opettajan työtä sekä toteuttaa ja edistää lasten ja nuorten suunnitelmallista kulttuuri-, taide- ja liikuntakasvatusta**. Jokainen kaupungin perusopetuksen oppilas saa vähintään kaksi tuntia kulttuurikasvatusta vuosittain. Tämän lisäksi kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen tavoitteena on **tukea lapsen hyvinvointia ja vahvistaa hänen itsetuntoaan**". (porvoo.edia.fi; <https://www.porvoo.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/kultis-kulttuurikasvatusta-lapsille-ja-kouluikaisille/>)

3 KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMA KOULUJEN JA TAIDETOIMIJOIDEN MONIAMMATILLISENA YHTEISTYÖNÄ

Tässä luvussa esittelen työn teoreettisen viitekehyksen, joka sisältää keskeisten käsitteiden avaamisen sekä teoreettisen ongelma-analyysin. Työn keskeisinä käsitteinä ovat moniammatillinen yhteistyö ja kulttuurikasvatussuunnitelma. Teoreettinen viitekehys rakentuu teoreettisesta ongelma-analyysistä, jossa selitän aikaisempaa tutkimuskirjallisuutta analysoimalla, mitä koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyöstä taidekasvatuksessa jo tiedetään. Teoreettinen ongelma-analyysi toimii tutkimuksen lähtökohtana, sillä kehittämisessä on tärkeää käydä läpi aikaisempaa tutkimustietoa ja kehittämispäätöksen tulee pohjautua teoreettiseen viitekehykseen (Edelson 109, 2002).

3.1 Keskeiset käsitteet

3.1.1 Moniammatillinen yhteistyö

”Yhteistyöstä eri ammattiryhmien välillä käytetään rinnakkain erilaisia termejä, kuten moniammatillinen (multiprofessional), monialainen (multifield, multisubject), jaettu asiantuntijuus (shared expertise), monitoimijuus (multi-agency) tai poikkitoimijuus (inter-agency)”. Ursinin mukaan Dunlop ja Holoskon (2004) sanovat, että termin käyttö riippuu toimintakontekstista ja -kulttuurista. (Ursin 2013, 3.) Tässä tutkielmassa käytetään moniammatillisen yhteistyön käsitettä. Moniammatillisen

yhteistyön käsitteellä tarkoitetaan tässä tutkielmassa kulttuurikasvatussuunnitelmatyön tarkastelua kokonaisuutena, joka yhdistää eri alojen osaamisen ja asiantuntijuuden yli hallintarajojen.

Moniammatillisen yhteistyön käsite on jatkuvasti muuttuva, jonka vuoksi se on määriteltävä jokaisessa ammatillisessa yhteydessä. Käsitteen perusteellinen avaaminen työntekemisen yhteydessä helpottaa yhteistyön tekemistä ja vähentää väärinkäsitysten määrää.

Kaarina Isoherranen (2012) on jäsenellyt väitöskirjassaan moniammatillisen yhteistyön moninaisia määritelmiä ja lähtökohtia. Hänestä moniammatillisen yhteistyön kehittäminen voidaan nähdä lähestymistapana, joka tuo mukaan moninäkökulmaisuu- den ja holismin päätöksentekoon. Moniammatillinen yhteistyö on sateenvarjokäsite, joka pitää sisällään erilaisia määritelmiä riippuen missä kontekstissa sitä käytetään. Hän väittääkin, että ”moniammatillisen yhteistyön käsitteen avaaminen ja ymmärryksen lisääminen sen merkityksestä ja taustasta auttaa ammatilaisia, johtajia ja hallinnossa työskenteleviä kehittämään työku- ltuuria yhteistyön suuntaan”. Kielellistä sekaannusta lisää englanninkieliset käsitteet multiprofessional, interprofessional ja trans/crossprofessional. Vaikka näissä englannin kielissä termeissä työntekemisen intensiteetin taso vaihtelee, on vakiintunut moniammatillinen yhteistyö terminä suositeltavin (Isoherranen 2012, 19–20.)

Katariina Pärnän (2012) mukaan moniammatillinen yhteistyö kuvaa tapaa tehdä työtä, tai se on työmenetelmä. Se voi olla myös kehittämiskohde, tavoite tai yleinen työntekemisen kehys. Tyypillisesti moniammatillisen yhteistyön käsitettä käytetään implisiittisesti, annettuna faktana ja oletuksena, että ”kaikki tietävät, mitä sillä tarkoitetaan, vaikka sillä viitataan hyvinkin erilaisiin yhteistyön muotoihin ja sisältöihin”. (Pärnä 2012, 48.)

Moniammatillinen yhteistyö nähdään usein vapaaehtoisena, jota ”kunnissa toteutetaan tai ollaan toteuttamatta riippuen monista eri tekijöistä kuntaorganisaatiossa”.

Hilkka Honkasen (2016) mukaan se ei saisi olla yksittäisen tekijän tahdon, osaamisen tai resurssien varassa, mikä yllättävän usein kuntatyöntekijöiden näkemysten mukaan on syy yhteistyön puuttumiselle (Honkanen 2016).

Kunnallisten palvelujen järjestämiseksi yhteistyöstä on säädetty laissa, kuten opetus-, kulttuuri-, sosiaali- ja terveystalvetuja koskevat lait. Yhteistyöstä löytyy myös suosituksia erilaisista ohjelmista. Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmassa (2003) sanotaan, että kuntien tulisi laatia lapsipoliittisia ohjelmia, joissa otetaan huomioon kulttuuripoliittikka. Kuntien välisen yhteistyön tarjonnan mahdollisuudet tulisi hyödyttää lastenkulttuurin edistämässä (Santtila 2003, 10). Velvoite palvelujen yhteensovittamisesta koskee kaikkia hallinnonaloja (Honkanen 2016).

Moniammatillinen yhteistyö voi olla toiminnan muoto tai väline (Ora 2005, 29). Isoherrasen (2005, 14) mukaan sitä voidaan tarkastella myös asiakastyönä, asiantuntijoiden välisen strategian suunnittelussa sekä hallinnollisten ratkaisujen etsimisessä ja johtamisessa. Moniammatillisessa työskentelyssä haasteena on yhdistää ammattilaisien vahvuudet ja osaaminen palvelun kohteena olevan hyväksi (Ora 2005, 29). Honkasen (2016) mukaan "yhteistyö on organisaation sisäistä tai organisaatioiden välistä kehittämistä". Moniammatillinen työskentelytilanne rakentuu 1. osallistujien erilaisuudesta, 2. moniammatillisesta rajapinnasta eli oppimisen tilasta, 3. moniammatillisesta tiedosta ja tarjoumista ja; 4. dialogisuuden ja kommunikaation rakentumisesta. (Nykänen, Karjalainen, Vuorinen & Pöyliö 2007, 208.)

Kumpulainen, Lipponen, Tissari, Hilppö ja Rajala (2010, 65) mukaan kouluyhteisön sisällä moniammatillisuudesta hyvä esimerkki on oppilashuolto. Moniammatillista yhteistyötä on tarpeellista kehittää myös koulujen ja sen organisaatioiden, järjestöjen ja yhteisöjen välille. Kulttuurikasvatussuunnitelmassa koulujen yhteistyökumppaneina ovat kunnalliset palveluntarjoajat, kuten kulttuuripalvelut sekä taiteen ja kulttuurinlaitokset. Opetussuunnitelmat sisältävät toimintasuosituksia koulun ulkopuolisten organisaatioiden yhteistyöstä ja ajatuksia erilaisten oppimisympäristöjen integroimisesta osaksi kouluopiskelua.

Yhteistyö tarkoittaa tietoista ja tavoitteellista toimintaa, jossa toiminnan kohde on yhteisesti jaettu ja kohdetta koskeva toiminta on yhteisesti suunniteltu. Usein siihen liitetään ajatus jaetusta asiantuntijuudesta ja sosiaalisesti hajautetusta kognitiosta. (Kumpulainen et al. 2010, 64.)

Seija Nykänen, Merja Karjalainen, Raimo Vuorinen ja Lea Pöyliö (2007) ovat tutkineet CHANCES-hankkeessa poikkihallinnollista ja moniammatillista yhteistyötä voimavarana ohjauksen alueellisten verkostojen kehittämisessä. CHANCES-hanke oli tutkimus-, koulutus- ja kehittämishanke vuosina 2005–2007, jonka kohderyhmänä olivat opetus-, työ-, sosiaali- ja terveyshallinnon asiantuntijat. CHANCES-osahankkeessa kehitettiin ohjauksen alueellista moniammatillista ja poikkihallinnollista verkostoyhteistyötä. (Nykänen et al. 2007, 5)

Nykänen et al. (2007) mukaan moniammatillisessa työssä on löydettävissä eri ulottuvuuksia. Moniammatillinen yhteistyö voi olla organisaation sisäistä tai niiden välistä. Organisaation sisällä se voi olla saman hallintokunnan alaista (esim. luokanopettaja ja erityisopettaja) tai poikkihallinnollista (esim. opinto-ohjaaja ja kuraattori). Organisaatioiden välinen moniammatillinen yhteistyö voi olla saman hallintokunnan alaista (esim. opinto-ohjaajat eri oppilaismuodoista yhteistyössä) tai poikkihallinnollista (esim. opinto-ohjaaja ja erikoislääkäri). He huomasivat, että organisaatioiden ja eri ammattiryhmien verkostoituminen on haasteellista. Saman ammattiryhmän työkieli, tavoitteet ja toimintatavat ovat samansuuntaisia, jonka vuoksi yhteistyö on helpompaa. (Nykänen et al. 2007, 92.)

Moniammatillisessa yhteistyössä on kuitenkin monenlaisia haasteita, jonka vuoksi johtaminen nousee keskeiseen rooliin. Haasteiksi voivat muodostua rakenteelliset, ideologiset ja toiminnalliset esteet sekä ammatilliset ongelmat (Ursin 2013, 7.)

Isoherranen (2005) kuvaa moniammatillisen yhteistyön haasteita, joita on viisi: 1. asiakaslähtöisyys, 2. tiedon ja näkökulmien kokoaminen yhteen, 3.

vuorovaikutustietoinen yhteistyö, 4. rajojen ylitykset ja 5. asiakkaan verkostojen huomioiminen. (Isoherranen 2005, 14–15).

Lähtökohtana on asiakas, joka pyritään huomioimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Isoherranen 2005, 15). Kulttuurikasvatussuunnitelman asiakas on peruskoulun oppilas ja taide- ja kulttuuritoimijat ovat palveluntarjoajia. Kulttuurikasvatussuunnitelmatyön moniammatillisessa yhteistyössä tulee ottaa huomioon oppilas ja koulut, joille palvelua suunnitellaan.

Kulttuurikasvatussuunnitelmissa on tärkeä koota yhteen tiedot ja näkökulmat. Tämä edellyttää, että on riittävästi aikaa keskustella käsitteiden sisällöstä eri ammattiryhmien kesken, jotta saadaan luotua yhteinen ymmärrys. Usein ulkopuolinen asiantuntija tuo mukaan moniäänisyyttä. Yhteistyön edellytykset ovat yhteinen kieli ja käsitteet, yhteiset sopimukset, suunnitelmat ja työnjako. (Nykänen et al. 2007, 124–123.) Kulttuurikasvatussuunnitelmassa tärkeäksi käsitteeksi nousee kulttuurikasvatus. Kulttuurikasvatuksen käsitettä voi lähestyä tarkastelemalla kulttuurin käsitettä ja kysymällä, mitä kulttuurikasvatus tarkoittaa tässä yhteydessä. Samassa yhteydessä voi tarkastella esimerkiksi, miten taiteet ja taidekasvatus liittyy kulttuurikasvatussuunnitelmaan ja miten ne määritellään. Kaiken kaikkiaan se liittyy lastenkulttuurin kenttään, kun palvelua tuotetaan 0–18-vuotiaille, jolloin aiheelliseksi tulee myös avata lastenkulttuurin käsitettä.

Isoherranen (2005) puhuu synergia edusta, joka syntyy, kun ryhmän yhteinen suoritus tuottaa paremman tuloksen kuin ryhmän yksittäisten jäsenten tulokset yhteensä. Yhdessä työskentely tuottaa paremman tuloksen kuin rinnakkain työskentely. Tiedon kokoaminen ja yhteinen keskustelu tuottaa yhteisesti jaetun merkityksen. (Isoherranen 2005, 15.) Tämän vuoksi kulttuurikasvatussuunnitelman ydintyöryhmän on hyvä avata käsitteet ja käydä keskustelua, jotta tavoitteet ovat selvät eri hallinnon aloilla ja eri ammattialoilla. On syytä käydä perusteellista keskustelua siitä, miksi kulttuurikasvatussuunnitelmaa tehdään ja mitkä sen tavoitteet ovat suhteessa opetussuunnitelmaan.

Vuorovaikutteisella yhteistyöllä tarkoitetaan vuorovaikutuksen merkityksen hahmottamista ja siihen vaikuttamista. Tärkeintä on löytää sopiva vuorovaikutus ja tiedon yhdessä prosessointi. Verkostot ovat suhteita, jotka yhdistelevät ennalta määritellyn joukon ihmisiä, organisaatioita, kohteita ja tapahtumia. Rajojen ylityksellä tarkoitetaan joustoa työskentelyyn, jossa voidaan ylittää rajoja koskevat säännöt sovitusti organisaatioiden, yhteisöjen ja roolien tasolla. (Isoherranen 2005, 15–16.)

Moniammatillisen yhteistyön esteenä on edelleen työntekijöiden erilaiset työajat ja palkkaukseen liittyvät kysymykset. Tämän vuoksi vuorovaikutteistietoisien yhteistyön luominen voi olla vaikeaa kouluissa. (Nykänen et al. 2007, 124.) Hallinnollisella tasolla moniammatillisen yhteistyön tekeminen on kuitenkin helpompaa kuin esimerkiksi ammattilaistasolla, kuten opettajan ja taidepedagogin yhteistyö. Opettajien ja taidepedagogien työajat usein eroavat jonkin verran tai paljon. Opettajien työaika on sidottu mutta siihen löytyy vähän joustoa. Taidepedagogit usein toimivat sivutoimisina tai jopa freelancereina, joka asettaa yhteistyölle haasteita.

Moniammatillinen työ muuttaa työtä organisaatioissa ja se edellyttää esimerkiksi opettajan ammatissa roolimutosta. Organisaatioiden välisen yhteistyön kehittämisen periaatteissa on asiakaslähtöisyys ja moniammatillinen yhteistyö (Nykänen et al. 2007, 31).

Moniammatillinen yhteistyö on tietoista ja tavoitteellista toimintaa, jossa toiminnan kohde on yhteisesti jaettu ja sitä koskeva toiminta on yhteisesti suunniteltu. Organisaatioissa se tarkoittaa asiantuntijuuden yhdistämistä. Moniammatillisessa yhteistyössä on eri ammattiryhmiin kuuluvia henkilöitä ja näitä yhteistyökäytäntöjä on tarpeellista kehittää myös koulun ja sen ulkopuolisten organisaatioiden, järjestöjen ja yhteisöjen välille (Kumpulainen, Krokfors, Lipponen, Tissari, Hilppö & Rajala 2010, 64). Uusien oppimisympäristöjen integrointi osaksi opetusta edellyttää organisaatioiden välistä yhteistyötä. Kukin organisaatio tuo oman alansa asiantuntijuuden jaettavaksi yhteistä tavoitetta varten.

3.1.2 Kulttuurikasvatussuunnitelma

Kulttuurikasvatussuunnitelmista käytetään erilaisia nimityksiä eri kunnissa, kuten kulttuuripolku, kulttuuriketju, kulttuuriopetussuunnitelma (KOPS) ja kulttuurikalenteri. Porvoossa kulttuurikasvatussuunnitelman nimenä on Kultis. Paikalliset lähtökohdat eroavat hyvin paljon eri kunnissa, jonka vuoksi myös käytänteet vaihtelevat. Nimen suhteen ei ole valtakunnallista ohjeistusta. Tässä tutkielmassa käytän yleisnimitystä kulttuurikasvatussuunnitelma.

Kulttuurikasvatussuunnitelma on suunnitelma kulttuuri-, taide- ja kulttuuriperintökasvatuksesta, jota toteutetaan kunnassa tai alueella osana perusopetusta. Kulttuurikasvatussuunnitelmat laaditaan ja toteutetaan koulujen ja kulttuuri- ja taidealan toimijoiden yhteistyönä. Se pohjautuu oman alueen tai kunnan kulttuuritarjontaan ja kulttuuriperintöön sekä lasten ja nuorten omaehtoiseen toimintaan. (lastenkulttuuri.fi.)

Kulttuurikasvatussuunnitelma tarkoittaa peruskoulussa oppituntien aikana tapahtuvaa tutustumista taiteeseen ja kulttuuriin esimerkiksi vierailemalla kunnan eri kulttuurikohteissa (Seirala 2012, 7). Suunnitelma voi sisältää erilaisia käyntejä paikallisiin taidelaitoksiin, ammattitaitelijoiden ohjaamia työpajoja tai tutustumista kunnassa oleviin kulttuuriperintökohteisiin. Kulttuurikasvatussuunnitelma tehdään yleensä koskemaan koko perusopetusta. Se rakennetaan yleensä luokka-asteittain, jolloin palvelut voidaan suunnitella ikäluokan tarpeiden mukaisesti. (Seirala 2012, 18). Koko peruskoulun kulkeva kokonaisvaltainen ja systemaattinen suunnitelma takaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden tutustua kunnan eri taidelaitoksiin, taide-
muotoihin ja kulttuuriperintöön.

Kulttuurikasvatussuunnitelmien laadinnassa keskeistä on, että ne tehdään hallinnonalojen yhteistyönä ja samalla sovitaan rahoitusvastuun jaosta. Tärkeää on, että suunnitelmat viedään osaksi perusopetussuunnitelmia ja kunnassa ja kouluissa on

yhteyshenkilöt, joiden vastuulla on kulttuurikasvatussuunnitelman koordinointi. Käytännön toteutusta sujuvoittaa opettajille järjestettävä koulutus ja tehokas tiedottaminen. (Seirala 2012, 18). Kulttuurikasvatussuunnitelma tukee opettajien työtä, koska se tekee kulttuurikasvatuksesta ennakoitavaa ja samalla vakiinnuttaa kulttuuri- ja taidesisältöjä koulun arkeen. (VNS 1/2021 vp Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko).

Kulttuurikasvatussuunnitelma täydentää ja tukee nykyisiä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita. Se on väline toteuttaa kulttuuri- ja taidekasvatusta esi- ja perusopetuksessa, joka pohjautuu yleensä kunnan kulttuuritarjontaan ja -perintöön. Kulttuurikasvatussuunnitelma tekee koulujen kulttuurikasvatustyöstä tavoitteellista, joka perustuu opetussuunnitelman toteuttamiseen. Kulttuurikasvatus nivoo yhteen eri oppiaineita ja se koskee kaikkea opetusta eikä pelkästään taito- ja taideaineita. (Kulttuurikasvatussuunnitelma 2022.)

Kulttuurikasvatuksen jalkauttaminen osaksi koulun toimintakulttuuria vaatii aikaa ja moniammatillista yhteistyötä. Laajoissa kokonaisuuksissa tulee huomioida myös, että yhteistyöverkosto on laaja. Kulttuurikasvatussuunnitelmien suunnittelu ja toteutus tehdään opetus-, kulttuuri- ja taidetoimijoiden yhteistyönä (Kulttuurikasvatussuunnitelma; Sainio 2009; Seirala 2012). Tässä moniammatillisessa yhteistyössä yhdistyy opettajien ammattitaito ja näkemys siitä, miten kulttuurikasvatusta toteutetaan kouluissa oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien opetukselliset tavoitteet huomioiden sekä kulttuuri-toimijoiden ammattitaito ja näkemykset taidekasvatuksesta.

Kulttuurikasvatussuunnitelman kehittäminen vaatii monenlaisia resursseja, kuten taloudellisia resursseja, henkilötyövuosia, eri oppiaineita, materiaaleja ja tarvikkeita. Usein keskeisenä laadukkaan taidekokemuksen esteenä on taloudelliset tekijät. Pääjoen (2021) mukaan "taidevierailujen julkinen rahoittaminen olisi taiteen tasa-arvon kannalta tärkeää ja toteutuksessa sekä resursseissa on kiinnitettävä huomiota kestävä kehityksen periaatteiden noudattamiseen. Taloudellisten resurssien, kuten matka-, pääsylippu- ja palkkakulujen lisäksi tarvitaan sellaista sosiaalista

resurssointia, joka takaa riittävät mahdollisuudet laadukkaaseen opetukseen ja taiteen toteuttamiseen”. (Pääjoki 2021, 201.) Kulttuurikasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon paikalliset jo olemassa olevat resurssit ja niiden hyödyntäminen osana suunnitelmaa. Laajan ja moniammatillisen yhteistyöverkoston avulla voidaan vähentää taloudellista kuormaa jakamalla rahoitusvastuita toimijoiden kesken. Lisäksi moniammatillisessa verkostossa voidaan hyödyntää eri osapuolten asiantuntemusta jakamalla selkeät vastuut eri ryhmille (Kulttuurikasvatussuunnitelma; Seirala 2012).

Suunnitteluvaiheen jälkeen yhteistyö jatkuu suunnittelun toteuttamisessa ja arvioinnissa, joten se ei rajoitu vain suunnitteluvaiheeseen (Sainio 2009, 113). Yhteistyöverkosto voi ulottua kunnan sisäisten toimijoiden lisäksi aluerajat ylittävään toimintaan. Alueellisissa kulttuurikasvatussuunnitelmissa käytetään yleensä yhteisiä sisällöntuottajia ja toimintatapoja eri kunnissa. Yhteistyön tarkoituksena on mahdollistaa mahdollisimman laadukasta kulttuuri- ja taidesisältöä mahdollisimman vähäisellä kuormalla.

3.2 Koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyöstä

Kulttuurikasvatussuunnitelmat rakentuvat eri kunnissa eri tavoin eri alojen ammattilaisten työprosesseissa. Koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyöllä on monia erilaisia ulottuvuuksia ja mahdollisuuksia, jotka voivat edistää oppilaiden oppimista ja kehitystä monella eri tavalla. Organisatorisella tasolla ne voivat olla erilaisia kumppanuuksia, työkäytäntöjä tai -kulttuureja tai eri alojen ammattilaisten eripituisia kohtaamisia. Millaisesta työn tekemisestä on kyse, kun ammattilaiset toteuttavat kulttuurikasvatussuunnitelmassa peruskoululaisille taiteen ja kulttuurin palveluja? Aiemmasta tutkimuksesta löytyi tietoa koulujen ja taidetoimijoiden välisestä yhteistyöstä. Seuraavaksi esittelen tutkimuksia, jotka käsittelevät koulujen ulkopuolisissa oppimisympäristöissä tapahtuvaa oppimista, koulujen ja taidetoimijoiden välistä moniammatillista yhteistyötä tai sen teoreettista jäsenystä ja taidekasvatusta.

Anne Bamford on tutkinut laajasti kansainvälisellä tasolla taidekasvatuksen toteutusta monialaisena yhteistyönä. Hänen tavoitteensa on luoda tietoon pohjautuva organisatorinen kehys ja muut ehdot, joiden avulla taidekasvatusohjelmien pedagogiikka jäsentyy (Bamford 2009, 10). Bamford painottaa laadun merkitystä taidekasvatuksessa, sillä huonolaatuinen taidekasvatus voi olla vahingollista. Laadukkaalla taidekasvatusohjelmalla on vaikutus lapseen, opetus- ja oppimisympäristöön ja yhteisöön mutta nämä hyödyt havaitaan vain laadukkaissa ohjelmissa. Huonolaatuiset ja riittämättömät ohjelmat eivät juurikaan lisää lapsen oppimisen potentiaalia tai rakenna ensiluokkaisia kouluja. Bamford painottaa, että huonolaatuiset ohjelmat voivat olla itse asiassa haitallisia lapsen luovalle kehitykselle ja heikentää opettajien luottamusta ja osallistumista kulttuuritoimintaan. (Bamford 2009, 101.) Kaikki taidekasvatus ei vaikuta positiivisesti tai pitkäkestoisesti, ja sen vuoksi on kiinnitettävä huomiota yhteistyön laatuun.

Bamfordin termi *Art-rich community* kuvaa, miten taidekasvatuksesta tehdään saavutettavaa ammattilaisten yhteistyössä. Hän on jäsentänyt taidetoimijoiden ja koulujen ammattilaisten yhteistyön laadukkaan taidekasvatuksen kriteerejä, joiden avulla voi arvioida kansallisia tai yksittäisiä ohjelmia. Käytän tutkielmassani Bamfordin laadunkriteereitä tulosten tarkastelussa tutkielman pohdintaosiossa. Hänen mukaansa laadukkaille taidekasvatusohjelmille tunnusomaista ovat:

1. koulujen ja taidetoimijoiden, opettajien ja taiteilijoiden ja yhteisön välillä olevat todelliset yhteistyökumppanuudet oppimisen suhteen;
2. yhteistyössä on jaettu vastuu suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa;
3. mahdollisuus julkiseen esiintymiseen, näyttelyyn ja/tai esittelyyn;
4. se on yhdistelmä taiteessa oppimisesta ja taiteen kautta oppimisesta;
5. tarjoaa mahdollisuuksia kriittiseen pohdintaan, ongelmanratkaisuun ja riskinottoon;
6. painottaa yhteistoiminnallisia työskentelytapoja;
7. osallistava asenne, joka on kaikkien lasten ulottuvilla;

8. yksityiskohtaisen strategian lasten oppimisen, kokemusten ja kehitysten arvioimiseksi ja raportoimiseksi;
9. jatkuva ammatillinen oppiminen opettajille, taiteilijoille ja yhteisölle, ja
10. joustavat koulun rakenteet. (Bamford 2009, 88–89.)

Laadukasta taidekasvatusta leimaa vahva yhteistyökumppanuus koulujen ja taide-toimijoiden kesken, jossa opettajat, taiteilijat ja yhteisöt jakavat vastuun ohjelmien toteuttamisesta (Bamford 2009, 86). UNESCO:n mukaan laatua parantavia tekijöitä ovat opetus- ja oppimismenetelmien, fyysisiin oppimisympäristöihin, henkilöstöresursseihin sekä johtamis- ja hallintorakenteisiin panostaminen. Tämän näkemyksen mukaan oppiminen tapahtuu sosiaalisessa ja poliittisessa kontekstissa (Bamford 2008, 70.) Taidekasvatusohjelmien yhteistyön laatu määritellään suunnittelutasolla ts. organisatorisella tai hallinnollisella tasolla, joka konkretisoituu ammattilaistasolla käytännön työssä. Tätä kaikkea ohjaa ja raamittaa poliittisen päätöksenteon taso.

Lois Hetland, Patricia Palmer, Steve Seidel, Shari Tishman ja Ellen Winner (2009) ovat tutkineet koulun sisällä ja sen ulkopuolella tapahtuvaa taidekasvatusta ja heidän tavoitteensa on ollut laadukkaan taidekasvatuksen taustalla olevien monimutkaisten tekijöiden ymmärtäminen. Heidän mukaansa laadun syvälinen ajattelu ja siitä puhuminen ja ideoiden jatkuvat tarkistaminen on välttämätöntä taidekasvatuksen laadun tavoittelemisessa ja saavuttamiseksi. Taidekasvatusohjelmaa määrittävät päätökset, joilla on merkitystä laadun kannalta. Nämä päätökset sisältävät seuraavanlaisia kysymyksiä: kuka opettaa taiteita, missä taiteita opetetaan, mitä opetetaan ja miten; ja miten taiteen oppimista arvioidaan? Päätökset ja päätöksentekijät kaikilla tasoilla vaikuttavat taiteen oppimiskokemuksen laatuun. Näitä päätöksentekijöitä löytyy hyvin kaukana ”luokkahuoneesta”, kuten rahoittajat ja poliittiset päättäjät. Päätöksentekijöitä löytyy myös huoneen sisältä ja sen välittömästä läheisyydestä. ”Luokkahuoneen” sisällä tällaisia päätöksentekijöitä ovat esimerkiksi oppilaat, opettajat ja taiteilijat ja huoneen välittömässä läheisyydessä esimerkiksi rehtorit ja hallinto. Hetland et. al mukaan laadun tavoittelemisen esteenä taidekasvatuksessa

on päättäjien virheellinen käsitys taidekasvatuksen laadusta. Tämän vuoksi on tärkeää käydä kaikilla näillä eri päättävillä tasoilla refleктоivaa keskustelua taidekasvatuksen laadusta (Hetland, Palmer, Seidel, Tishman & Winner 2009, III-V.) Yhteistyön laatu vaikuttaa kulttuurikasvatusohjelman laatuun ja sitä myöden taidekasvatuksen laatuun ja oppilaan kokemuksiin taiteesta ja kulttuurista. Tämän vuoksi taidekasvatuksen laadun lisäksi on tarkasteltava myös yhteistyön laatua. Hetland et. al. ovat luoneet taidekasvattajille ja heidän yhteistyökumppaneillensa työkaluja, jotka auttavat tunnistamaan laatulementtejä ja pohtimaan sekä perustelevaan taidekasvatuksen taustalla olevia päätöksiä (Hetland, Palmer, Seidel, Tishman & Winner 2009, III-V).

Turun ammattikorkeakoulu on kehittänyt moniammatillista yhteistyötä taide- ja sosiaalialoilla MOMU-*moving toward multiprofessional work* hankkeessa. Moniammatillisen yhteistyön laajuus ja toteutustapa riippuvat aina organisaatorakenteista, joihin se asettuu. Ammattilaisten on hyvä reflektoida käytäntöjä Pärnän jäsentämiin tasoihin, joita ovat: 1. Organisatorinen ja ammatillinen taso, jossa määritellään yhteistyön menetelmiä, laajuutta ja yhteistyön astetta; 2. Käsitteellinen taso, jossa työskentelyn prosessit ja tulokset määritellään, analysoidaan, dokumentoidaan, levitetään ja arvioidaan sekä 3. Käytännön taso, jossa yhteistyö ja kehittämistyö tapahtuvat tietyssä kontekstissa. (Lilja-Viherlampi 2018, 14.) Pääjoen (2021, 36) mukaan MOMU-hankkeessa moniammatillisen osaamisen lähtökohdiksi määriteltiin ”yksilön substanssi-osaamisen lisäksi, ammatillisten käytäntöjen ja roolien tunnistaminen, kohderyhmän tarpeiden ymmärtäminen ja yhteisten tavoitteiden hahmottaminen ja niihin sitoutuminen” (Ciriano et al. 2018). Käytän Pärnän jäsentämiä moniammatillisen yhteistyöntasojäsenä tutkielmani analyysin jäsenystä.

Laura Weber Castaneda ja Melissa K. Rowe (2006) ovat tutkineet tekijöitä, jotka vaikuttavat taidekasvatuksen kumppanuuksien syntymiseen koulujen ja taidelaitosten välillä. Aineisto kerättiin Los Angelesin alueelta, jossa tutkittiin, mitkä kouluun ja taidelaitokseen liittyvät ominaisuudet vaikuttivat kumppanuuden syntymiseen. Heidän mukaansa yhteistyön taustalla olevia tekijöitä ovat opettajan pätevyys,

taiteiden määrä opetussuunnitelmissa ja taideorganisaatiokohtaiset tekijät, kuten kouluille suunnattu yleisötyö ja tiedottaminen. (Castaneda & Rowe 2006, 14–15.)

Tarja Pääjoki (2021) on tutkinut Taidetestaaja-hankkeessa toteutunutta koulujen ja taidelaitosten yhteistyötä ja sen edellytyksiä, että toteutumista. Hänen mukaansa yhteistyön edellytykset ja mahdollisuudet kehittää käytäntöjä olivat:

1. "Yhteistyösuhteiden syventämiselle löytyy mahdollisuuksia sekä organisaatio- että ammattilaistasolla;
2. organisaatiokontekstit otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa;
3. tavoitteet, toteutus ja tulokset määritellään, dokumentoidaan ja arvioidaan prosessin eri vaiheissa;
4. kohderyhmä eli oppilaiden tarpeet tunnistetaan ja niihin vastataan;
5. ammattilaisten roolit ja vastuut ovat selkeitä, ja he ovat sitoutuneita tehtäviinsä;
6. ammattilaisten tarpeet tunnistetaan, haasteisiin saa tukea ja osaamista jaetaan;
7. resurssointi on kestävä ja taidevierailu on organisoitu niin, että resursseja käytetään viisaasti; ja
8. ammattilaiset tunnistavat toiminnan eettiset kysymykset". (Pääjoki 2021, 185–187.)

Koulujen ja taidelaitosten potentiaalinen yhteistyö kertoo työelämän murroksesta. Aikaisemmin eri ammattialoilla työskenneltiin irrallaan toisista ammattilaisista, kun taas nykyään uudet tavat tehdä työtä yhdessä ovat tavoiteltavia. Jatkuva muutos ja monialainen yhteistyö edellyttävät joustavaa ajattelua ja uudenlaisia vuorovaikutteisia työtapoja (Hautamäki & Oksanen 2011, 11–12).

Kai Lehikoinen ja Anne Pässilä (2016) luonnehtivat organisaatioita, joissa taiteellinen toiminta tai taidesisällöt eivät ole aikaisemmin olleet käytössä ja, joka voi muuttaa työn tekemisen kulttuuria. Taideinterventioiden kokeilu organisaatioissa (projektit ja kokeilut) edellyttävät uudenlaista joustavampaa ajattelua työntekijöiltä ja vuorovai-
kutteisempaa työskentelyotetta. Usein ammattilainen joutuu toimimaan oman mu-
kavuusalueensa ulkopuolella ratkoen uusien työympäristön luomia haasteita ja rat-
komaan ennakkoluulottomasti ongelmia monialaisessa yhteistyössä. Työhön osallis-
tuvien kulttuurinen pääoma, tarpeet ja tavoitteet vaihtelevat kontekstin mukaan ja
työ on muuttunut enenevässä määrin sidonnaiseksi. Parhaat innovaatiot syn-
tyvät luovassa, taiderikkaassa ja dialogisessa työskentelyssä. (Lehikoinen & Pässilä
2016, 8–10.) ”Koulujen ja taidelaitosten yhteistyön laatu liittyy toimijoiden, proses-
sien ja kulttuurierojen tunnistamiseen sekä siihen, miten uusia ratkaisuja osataan
tuottaa ammattilaisten kesken yhdessä. Yhteiset tavoitteet, yhteinen kieli ja ammatti-
laisten ymmärrys omista ja muiden rooleista ja vastuista ovat monialaisen yhteistyön
edellytykset”. (Pääjoki 2021, 40.)

Koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyötä voi tarkastella myös taidekasvatuksen nä-
kökulmasta. Taidekasvatusta voidaan hyödyntää osana jatkuvaa muutosta ja erityi-
sesti yhteisö- tai ympäristölähtöinen taidekasvatus voivat avartaa näkemystämme
taiteesta ja taidekasvatuksesta. Paikallisella tasolla tämä tarkoittaa kulttuuri- ja taide-
toimijoiden hyödyntämistä osana kuntien eri toimialoja yli instituutio- ja sektorirajo-
jen.

Mirja Hiltunen on tutkinut yhteisöllistä taidekasvatusta. Hän on keskittynyt ympä-
ristö- ja yhteisölähtöisiin taidekasvatusajatuksiin. Hänen (2007) mukaansa ”yhteisöl-
linen taidekasvatus on monien eri sektorien välistä toimintaa, joka pyrkii aktivoi-
maan paikallisia ihmisiä ja yhteisöjä löytämään taiteen keinoin omat vahvuutensa,
yhteisöllisyyden ja luottamuksen”. Yhteisöllisen taidetoiminnan käsitteet ja käsityk-
set on määriteltävä aina jokaisessa tilanteessa tai projektissa, kuten taidetoiminnan
taidekasvatus ja sen sisältö, taidekasvattajan tai taitelijan rooli, osallisten, yleisön ja tai-
teen esityspaikat. (Hiltunen 2007, 1–2.)

Hiltusen mukaan (2009) Jennifer Williams ajattelee, että olemme 2000-luvulta olleet tietoisia nopeista muutoksista kaikkialla maailmassa, joka ei kosketa ainoastaan ympäristöä vaan työelämäämme ja arvojamme. Opetus- taide-, terveys-, ja sosiaalialan piireissä toimiminen eristyksissä ei ole kestävällä pohjalla olevaa toimintaa vaan on työskenneltävä yhdessä. Erityisen tärkeää se on lasten ja nuorten kanssa työskennellessä. (Hiltunen 2001, 20–21.) Sektorirajojen ylittävän yhteistyön kehittäminen on tärkeää ja sen merkityksiä ja uusia luovia mahdollisuuksia on tärkeä tutkia taidekasvatuksen kontekstissa (Hiltunen 2009, 29).

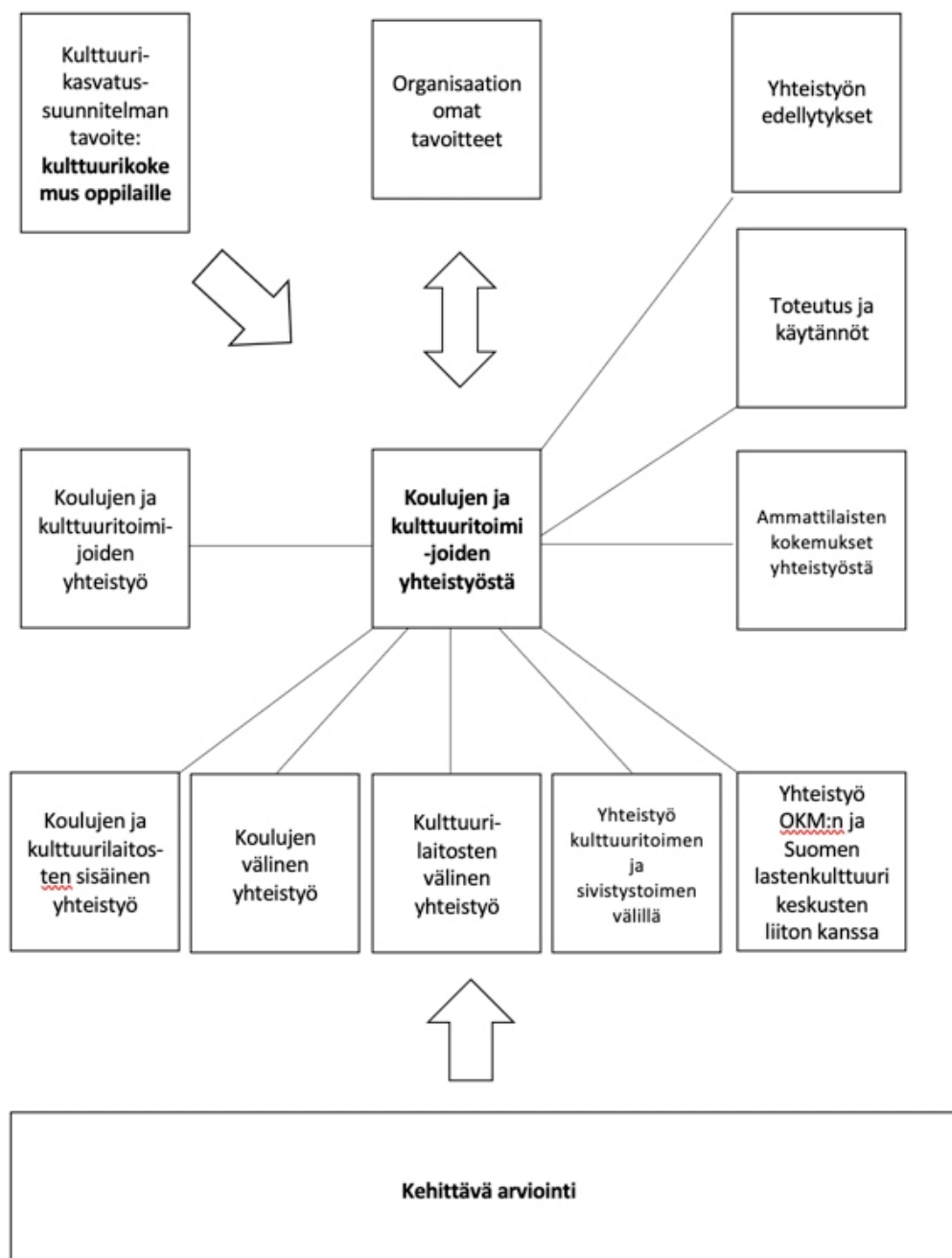
Hiltusen mukaan yhteisöllistä taidekasvatusta voidaan kehittää eri yhteyksissä, kuten koulu- ja sivistystoimen, sosiaali- ja terveyssektorin ja eri toimialojen, elinkeinon, julkisen ja yksityisen sektorin välillä ja ulkopuolella. Kouluissa yhteisöllinen taidekasvatus ei tapahdu vain taideaineiden tunneilla vaan sillä pyritään aktivoimaan koko koulua ja liittämään taideoppiminen osaksi ympäröivän yhteisön arkista elämää. Yhteisöllisessä taidekasvatuksessa painotetaan yhteistyön merkitystä ja usein sitoutetaan eri oppiaineita ja koulun ulkopuolisia ryhmiä. Taideoppimisen liittäminen esimerkiksi paikkakunnan kulttuurisiin erityispiirteisiin voi rakentaa psykososiaalista hyvinvointia koululaisten parissa. (Hiltunen 2009, 72.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä tutkielmassa selvitän kulttuurikasvatustyön ammattilaisten kokemuksia yhteistyöstä. Kiinnitän erityistä huomiota kulttuurikasvatussuunnitelmatyössä ilmeneviin yhteistyön pullonkauloihin ja niiden kehittämiseen. Tutkielmassani keskityn koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyön haasteisiin ja niiden ratkaisuihin ja teen toimipide-ehdotuksia kulttuurikasvatustyön kehittämiseksi, jotka esittelen työn lopussa pohdintaosassa. Työni taustalla on oletus moniammatillisesta yhteistyöstä, joka mahdollistaa kulttuurikasvatussuunnitelmaan liittyvän taidevierailutoiminnan kehittämisen erityisellä tavalla ja joka ei onnistu ilman yhteistyötä.

Rajasin tutkimustehtäväni alun perin suomenkielisten peruskoulujen ja kunnallisten taidetoimijoiden keskinäisen yhteistyön tarkasteluun. Tutkimuksen myötä käsitykseni yhteistyön muodoista laajeni aineiston keruun ja analysoinnin myötä. Yhteistyön kannalta sivistystoimen ja kulttuuritoimijoiden lisäksi tärkeitä toimijoita Porvoossa ovat kulttuuripalvelut ja nuorisopalvelut. Yhteistyön tavoitteiden näkökulmasta taloudelliset resurssit ovat keskeinen mahdollistaja tavoitteiden toteuttamiseksi. Tutkielmani aikana Porvoossa on tehty organisaatiomuutos, joka astui voimaan vuoden 2023 alusta. Organisaatiomuutoksessa kulttuuripalvelut liitettiin osaksi uutta elinvoiman toimialaa ja sivistyspalvelut muutettiin kasvun ja oppimisen toimialaksi. Työni keskiössä on koulujen ja taidetoimijoiden välinen yhteistyö ja muita tahoja tarkastellaan suhteessa siihen. Kuviossa 1 on esitetty työni kannalta

keskeisimmät asiat. Kuvio 1 malli pohjautuu Tarja Pääjoen malliin Taidetestaaja-hankkeen tutkimuksesta.

Kuvio 1. Koulujen ja kulttuuritoimijoiden yhteistyön tarkastelun ulottuvuuksia

4.1 Metodinen lähestymistapa

Tutkimusmenetelmä on laadullinen tapaustutkimus, jossa on kehittävä ote. Kvalitatiivisen tutkimuksen pyrkimys on kuvailla todellisuutta ja tutkittavaa kohdetta kokonaisuutena, joka nähdään moninaisena ja tulkinnoista riippuvaisena (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2012, 161). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tavoittamaan tutkittavien kokemuksia, tunteita, ajatuksia ja asenteita sekä lähestymiään tutkittavaa ilmiötä tutkittavien näkökulmasta käsin (Juuti & Puusa 2020, 9). Tieto etenee yksittäisestä yleiseen eikä yleistettävyyks ole laadullisen tutkimuksen ensisijainen tavoite.

Tapaustutkimukselle on tyypillistä, että siinä tarkastellaan yhtä tai useampaa tapausta, joiden määrittely, analysointi ja ratkaisu ovat tutkimuksen keskeisin tavoite. Creswellin (2012) mukaan yhteiskunnalliselle tapaustutkimukselle on tyypillistä, että ilmiö, jota tutkitaan, rajautuu ajan, paikan tai jonkin muun kriteerin mukaan (tapahtuma, toiminto, yksilö, ryhmä, jne.). Laadullinen aineisto on tyypillistä tapaustutkimukselle, mutta sen lisäksi käytetään myös määrällistä aineistoa. (Eriksson & Koistinen 2014, 2–5.) Tapaustutkimuksessa pyritään tuottamaan valitusta tapauksesta yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa. Tapaustutkimukseksi voidaan lukea myös monet projektit ja arviointi- ja kehittämistutkimukset. Tapaustutkimuksessa pyritään lisäämään ymmärrystä ilmiöstä pyrkimättä yleistettävään tietoon. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Laadullinen tapaustutkimusote sopii hyvin tämän tutkielman toteuttamiseen, koska tarkoituksena on kuvailla ja ymmärtää ilmiötä paremmin. Käytettävällä tutkimusotteella ei välttämättä saada kovin laajasti yleistettäviä tutkimustuloksia, mutta sen avulla voidaan saada parempaa ymmärrystä kulttuurikasvatuksen kehittämisestä Porvoossa.

Tutkielmani yhdistelee taidekasvatuksen, kulttuuripolitiikan taiteentutkimuksen ja työelämäntutkimuksen lähestymistapoja. Monitieteinen tutkimusote on perusteltua tässä tutkielmassa, koska koulujen kulttuurikasvatussuunnitelmaan liittyvät

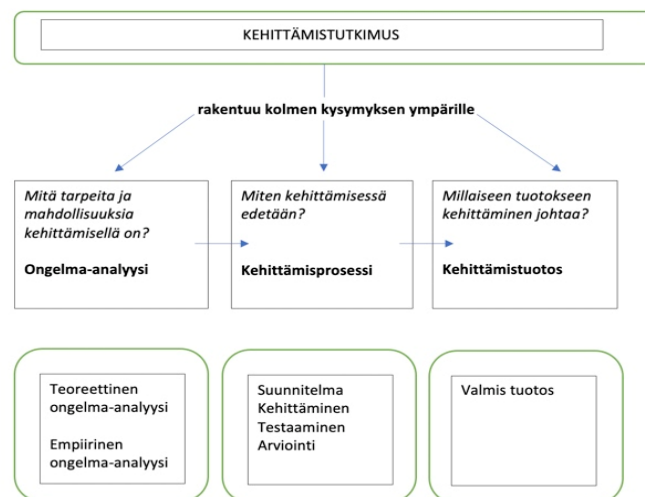
kulttuurivierailut, taidekasvatus ja taideoppiminen sijoittuvat monille eri tieteenaloille. Tutkielmani monitieteisyys asettaa haasteita työni käsitteistön käytölle. Tutkimusote on luovasti soveltava ja käytännöllisiä tavoitteita palveleva.

Työni keskiössä on Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman Kultiksen toteutuksen laadussa –miten Kultiksessa on onnistuttu eri ammattilaisten yhteistyöllä toteuttamaan laadukasta taidekasvatusta? Anne Bamfordin (2014) mukaan kansainvälisen taidekasvatuksen tutkimuksen tulisi vaikuttavuuden sijaan keskittyä taidekasvatuksen toteuttamiseen ja toteutuksen laadun arviointiin (Bamford 2014, 389–390).

Kehittämistutkimuksen tavoitteena on selvittää tutkimuskohteena olevan ilmiön ongelmia tutkimuspohjaisesti (Edelson 2002). Kehittämistutkimuksessa tutkimuskohdetta ja sen ympäristöä pyritään kehittämään muodostamalla kokonaisvaltainen teoria, jonka avulla voidaan yleistää pienessä mittakaavassa esitettyjen asioiden kehittämistä kohti isompaa (Anderson & Shattuck 2012). Tutkimuksen tuloksilla pyritään tuottamaan pragmaattisia ratkaisuja kehittämiskohteen ongelmaan. (Barab & Squire 2004). Tässä tutkielmassa pyrin löytämään ratkaisuja ja tekemään toimenpide-ehdotuksia siihen, miten kulttuurikasvatussuunnitelmatyötä voi kehittää Porvoossa paremmin koulujen, opettajien ja oppilaiden oppimistarpeita vastaaviksi. Tämän tutkielman tärkein kohde on kulttuurikasvatussuunnitelman linkittyminen osana perusopetuksen opetussuunnitelmaa ja jalkauttaminen osaksi oppimista. Koulujen näkökulma ja koulukonteksti ovat osoittautuneet tämän tutkielman merkittävimmäksi haasteeksi.

Kehittämistutkimus eroaa muista menetelmistä siten, että tutkimustehtävän määrittely ei ole yhtä tarkka ja vahvasti tutkimuksen etenemistä määrittävä tekijä kuin muissa menetelmissä (Pernaa 2013). Tutkimustehtävää voidaan tarkentaa ja muuttaa useita kertoja sitä mukaan, kun tutkimus etenee ja tutkija reflektoi suunnitelman toimivuutta (Edelson 2002; Pernaa 2013).

Kuviossa 2. esitellään kehittämistutkimuksen eteneminen Edelsonin (2002) mukaan. Kehittämistutkimus rakentuu kolmen kysymyksen ympärille: miten kehittämisessä edetään, millaisia tarpeita ja mahdollisuuksia kehittämisellä on ja millaiseen tuotokseen kehittäminen johtaa? Näiden pohjalta kehittämistutkimus rakentuu teoreettisen ongelma-analyysin, kehittämisvaiheen ja -tuotoksen avulla. Ongelma-analyysiä voidaan tehdä teoria tai empiria lähtöisesti. Teoreettinen ongelma-analyysi lähtee kirjallisuuden analysoinnista ja empiiristä ongelma-analyysiä varten voidaan kerätä esimerkiksi aineistoa kyselyllä. Kehittämisprosessi etenee suunnittelun, kehittämisen, testaamisen ja arvioinnin sykleissä, joiden päätteeksi saavutetaan kehittämistutkimuksen viimeinen vaihe, kehittämistuotos. Kehittämistuotos on ratkaisu ongelma-analyysissä nousseisiin haasteisiin. (Edelson 2002; Perna 2013, 16)

Kuvio 2. Kehittämistutkimuksen eteneminen Edelsonin (2002) mukaan.

Kehittämistutkimusprosessi koostuu yleensä yhdestä tai kahdesta syklistä. Tutkimuksen syklisyyteen vaikuttavat käytettävissä oleva aika ja tutkimusaihe. (Aksela & Perna 2013, 185.)

Tässä tutkielmassa teen teoreettisen ongelma-analyysin. Kirjallisuuden viitekehyksenä toimivat koulujen ja taidetoimijoiden välistä yhteistyötä käsittelevä aikaisempi tutkimus sekä moniammatillisen ja kulttuurikasvatuksen käsitteet. Teoreettisen viitekehyksen avulla pureudun Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmissa ilmeneviin

haasteisiin. Kehittämisprosessia varten keräsin aineistoa ensin kyselylomakkeella, joka suunnattiin koulujen toimihenkilöille (rehtorit, apulaisrehtorit, opettajat ja muu henkilökunta), jotka ovat keskeisessä asemassa kulttuurikasvatussuunnitelman toteutumisen ja oppimisen näkökulmasta katsottuna. Kyselyaineiston vähäisyyden vuoksi aineiston tueksi tehtiin haastatteluja. Haastatteluaineistoa kerättiin henkilöiltä, jotka ovat keskeisessä asemassa Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmien ylläpitämisessä, kehittämisessä ja toteutumisessa. Oletuksena oli, että näillä henkilöillä on parhaat tiedot oman kunnan tilanteesta ja tarpeista. Aineiston tueksi tehtiin havainnointia Porvoossa kulttuurikasvatussuunnitelman yhteistyökokouksessa, johon kokoontuivat eri toimijat.

Tässä tutkielmassa teen yhden kehittämissyklin, joka tarkoittaa sitä, että testaaminen ja arviointi rajautuu työstäni pois. Maisterintutkielman puitteissa testaamiselle ja arvioinnille ei jää riittävästi aikaa, jonka vuoksi se jää jatkotutkimuksen varaan. Kehittämistuotoksena teen toimenpide-ehdotuksia, jossa esitetään miten Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman kehittämistä voisi jatkaa. Kehittämistuotoksen toimenpide-ehdotuksia voi hyödyntää päätöksenteon välineenä ja resurssien kohdentamiseen.

4.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto koostui viidestä kyselylomakkeen vastauksesta, yhdeksästä haastattelusta sekä yhteistyökokouksen havainnoinnista. Kyselylomake suunnattiin Porvoon suomenkielisille peruskouluille. Täydensin tutkimusaineistoa haastatteluilla sekä havainnoimalla Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen yhteistyökousta.

Tutkimuskyselyyn sovelsin Tarja Pääjoen (2021) luomaa Taidetestaaja-hankkeen tutkimuskyselylomaketta. Kyselylomakkeen alussa esitin tutkielman kannalta olennaisia taustakysymyksiä. Tutkimustehtävän kannalta keskeisiä taustatekijöitä olivat rooli kulttuurikasvatussuunnitelmassa ja opetettava aine. Lisäksi kysyin tutkittavilta, onko alueella käytössä kulttuurikasvatussuunnitelmaa tai tekeekö koulu

retkiä, jotka liittyvät kulttuurikasvatussuunnitelmaan ja osallistuiko hän edellisenä vuonna tai osallistuuko hän tulevana vuonna retkelle, mikä on tai oli retkikohde ja miten sinne matkustettiin. Ryhmittelin kyselylomakkeen kysymykset taustatietoihin, vierailun sisältöön, vierailun käytännön sujuvuuteen, kulttuurikasvatussuunnitelman yleiseen arviointiin, yleiseen mielipiteeseen vierailusta ja kulttuurikasvatussuunnitelman arviointiin omassa kunnassa.

Haastatteluihin osallistui Porvoon kunnan eri toimialojen työntekijöitä kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluista, sivistystoimesta, nuorisotoimesta ja kunnallisista taideorganisaatioista. Äänitin ja litteroin haastattelut huolellisesti analyysiä varten. Tein litteroinnin mahdollisimman tarkasti haastattelujen sisällöistä. Havainnoinnista tein kirjalliset muistiinpanot.

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole tilastollinen yleistettävyyden vaan usein jonkin ilmiön ymmärtäminen. Tämän vuoksi tutkimusaineiston ei tarvitse olla välttämättä suuri, joskus yksikin tapaus riittää. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Laadullisessa tutkimuksessa on olennaista, että tutkittavilla on mahdollisimman paljon kokemusta ja tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2018). Koska kulttuurikasvatussuunnitelmaa suunnitellaan yhteistyössä eri toimialojen kesken kunnissa, kuten sivistys-, kulttuuri- ja nuorisopalveluiden sekä taidetoimijoiden kesken, tutkimusaineistoa kerättiin kaikilta näiltä toimialoilta.

4.3 Aineistonkeruumenetelmä

Keräsin tutkielmaani varten määrällistä aineistoa koulujen ammattilaisilta kyselylomakkeella sekä laadullista aineistoa haastattelemalla koulujen, taidetoimijoiden ja kulttuurikasvatussuunnitelmaan osallistuvilta yhteistyötahoilta ja havainnoimalla kulttuurikasvatussuunnitelmatyön yhteistyökokousta. Lähetin kyselyn kuudellesadalle Porvoon suomenkielisen koulun henkilölle. Tutkimuskyselyyn vastasi kuusi (n=6), joista yksi vastaaja on vastannut osaan kysymyksistä. Tutkielmassani en huomii vastaajaa, joka on jättänyt kyselyyn vastaamisen kesken. Tuloksissa

huomioidaan täydet vastaukset eli viisi (n=5) vastaajaa. Aineistoa täydennettiin haastatteluilla. Haastattelupyynnöt lähetettiin kulttuurikasvatussuunnitelmatyötä tekeville ammattilaisille tai siitä päättävillä tahoilla. Haastattelupyynnöt lähetettiin Porvoon kulttuuri-, sivistys- ja nuorisotoimen päälliköille tai kehittämistyöstä vastaaville. Haastattelupyynnöt lähetettiin myös kunnallisten taidelaitosten (musiikkiopisto, taidekoulu ja kirjasto) kulttuurikasvatussuunnitelma tai kehittämistyöstä vastaaville. Lisäksi haastateltiin suomenkielisten peruskoulujen organisaatiosta työntekijöitä. Haastateltaviksi löytyi yhdeksän (9), joista viisi (5) toimi Porvoon kuntaorganisaatiossa päättävässä asemassa tai kehittämistyössä ja kaksi oli (2) kunnallista taidetoimijaa sekä kaksi (2) koulunedustajaa. Haastateltavista seitsemän (7) tehtiin yksilöhaastatteluina ja yksi tehtiin parihaastatteluina (2). Tutkittavat ovat antaneet tutkimusluvan haastattelusta käytettävään aineistoon, jota käytetään tämän tutkielman toteuttamiseen. Ennen haastattelua tutkittavat saivat saatekirjeen sähköpostilla, jossa kerroin työstäni yleisesti.

Aineistonkeruuta ohjasi kehittämistutkimuksen periaatteet ja ammattilaisten nostamat selvitystarpeet tutkielman aikana. Olen noudattanut tutkimusaineiston keruussa ja käsittelyssä eettisiä tieteellisiä käytäntöjä. Anonymisoin informantit, jotta vastaajat ovat voineet kertoa vastauksensa vapaasti. Aineistonkeruun yhteydessä olen antanut osallistujalle tutkimustiedotteen. Tutkimusaineiston materiaali on hallussani, enkä luovuta sitä eteenpäin toisille tahoille. Tutkielmani valmistuttua hävitän keräämäni tutkimusmateriaalin.

Työni eteni aineistolähtöisesti siten, että tarkensin tutkimuskysymyksiä ja aineistonkeruulle asetettuja tehtäviä tutkimusprosessin edetessä. Keräsin monipuolisen aineiston eri menetelmin aineistotriangulaation periaatteella. Keräsin aineistoa kyselylomakkeella, haastatteluilla ja havainnoimalla.

Aineistoa kerättiin seuraavasti:

1. joulukuussa tutkimuskyselyt verkkolomakkeena suomenkielisten koulujen rehtoreille, apulaisrehtoreille, luokanopettajille, muille opettajille sekä muut toimijat koulussa. Tutkimuskysely lähetettiin 600 henkilölle sivistystoimesta.
2. joulukuussa 2022 ja tammikuussa 2023 eri toimialojen työntekijöiden haastatteluja
3. 30.11.2022 suomenkielisten koulutuspalveluiden rehtorien kokouksessa kulttuurikasvatussuunnitelman ja oman tutkimuksen esittely
4. 30.11.2022 Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultis! yhteistyökokouksen havainnointi

Esittelin kulttuurikasvatussuunnitelmaa yleisestä näkökulmasta Porvoossa rehtorien kokouksessa 30.11.2022 sekä kerroin lyhyesti tutkielmastani ammattilaisille. Rajaan rehtorien kokouksen tutkimusaineistosta pois, koska tilanne oli lähinnä informatiivinen ja havainnoille tai keskustelulle aiheesta ei ollut aikaa. Samana päivänä osallistuin myös Porvoon kulttuuripalveluiden järjestämään Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen yhteistyökokoukseen. Kommenteista kävi selväksi, että ammattilaisten kokemukset yhteistyöstä on haaste ja mahdollisuus. Oli innoittavaa huomata, miten tutkielmani nosti esille ihmisten ajatuksia, kysymyksiä ja kommentteja koulutus- ja kulttuuripalveluiden taholta ja, kuinka he odottavat innokkaasti tutkielmastani saatavaa tietoa Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman kehitystyön pohjaksi.

Lähetin tutkimuskyselyn Porvoon suomenkielisten peruskoulujen edustajille (rehtorit, apulaisrehtorit, luokanvalvojat, muut opettajat ja henkilökunta) Webropol-verkkokyselynä, joka jaettiin Porvoon sivistystoimesta Wilma-linkkinä ja sähköpostilla. Wilman ja sähköpostin avulla tavoitin työntekijät ja ajatukseni oli, että heidän vastaamismotivaatiansa lisäisi tutkimusaiheen liittyessä heidän työtehtäviinsä. Kyselyyn tuli kuitenkin suhteessa vähän vastauksia. Vastauksia saattoi vähentää kyselylomakkeen laajuus ja se, ettei kulttuurikasvatussuunnitelmatyötä ja Kultista tunneta tai sen yhteyttä opetussuunnitelmaan ja oppimiseen ei ymmärretä sekä yleisestä arvostuksen puutteesta tai asenteista kulttuuria kohtaan.

Täydensin aineistoa teemahaastatteluilla, jonka suuntasin sivistys-, kulttuuri- ja nuorisotoimen sekä kunnallisten taidelaitosten johtavassa tai kehittämistyössä oleville henkilöille sekä koulujen rehtoreille ja opettajille. Tein haastattelut pääosin samoilla kysymyksillä, joita esitin kouluille suunnatussa tutkimuskyselyssä, jotta pystyin vertailemaan koulujen ja taidelaitosten käsityksiä keskenään. Lähetin pyynnön osallistua tutkimushaastatteluun kahdelletoista (12). Tutkimusta varten haastattelin yhdeksän (9) henkilöä. Haastattelujen avulla sain lisätietoa siitä, minkälaisen ilmiökentän ammattilaisten yhteistyö muodostaa Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksessä.

Sain osallistua ja havainnoida Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen ammattilaisten kokousta, joka toteutettiin Teamsissa. Tämä aineisto osoittautui merkitykselliseksi, koska keskustelujen seuraaminen avasi Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen yhteistyön toiminnan luonnetta paljon.

Tutkielmasta kertominen kirvoitti usein ihmiset puhumaan kehittämistyön tarpeesta Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman Kultiksen osalta erityisesti koulumaailmassa. Kulttuurikasvatussuunnitelma koetaan kiinnostavaksi ja usein myös tutkimuksen ulkopuolelta olevat ihmiset halusivat keskustella kouluaikaisista taidekokemuksistaan ja niiden puutteista. Keskustelut ja aineisto osoittivat, että Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman ja kokonaisvaltaiselle taidekasvatuksen kehittämiseksi Porvoon kouluissa on olemassa selkeä tarve.

4.4 Analyysimenetelmä

Luokittelin ja analysoin aineiston hyödyntäen monialaisen yhteistyön ja taidekasvatuksen teoriaa ja tutkimusta. Luokat nousivat tutkimustehtävästä, aineistosta ja teoreettisesta viitekehystä. Pääluokkien jäsenitys nousee Turun ammattikorkeakoulun hankkeesta MOMU –*Moving toward multiprofessional work*, jossa esitellään moniammatillisen yhteistyön tasot. Olen käyttänyt työssäni teoriaohjaavaa analyysiä.

Teoriaohjaavassa analyysissä, teoria toimii apuna mutta analyysiyksiköt on valittu aineistosta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109).

Toteutin analyysin laadullisen tutkimuksen ja kehittämistutkimuksen periaattein siten, että Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma-ilmiöön ja ammattilaisten yhteistyön näkökulmat avataan mahdollisimman moniäänisinä. Huomioin analyysissä myös yksittäiset sitaatit silloin, kun ne nostavat esiin tärkeitä asioita Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman kehittämiseen. Esimerkiksi uudet innovaatiot on hyvä nostaa esille, vaikka ne olisivat yksittäisiä, jos ne palvelevat taidelaitosten ja koulujen välisen yhteistyön kehittämistä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Analyysimenetelmänä käytän sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi soveltuu monenlaiseen laadulliseen tutkimukseen ja onkin yksi yleisimmin sovelletuista menetelmistä laadullisen aineiston tarkastelussa. Sisällönanalyysi ei ole konkreettinen menetelmä vaan viitekehys, jossa toimitaan. Sisällönanalyysiin kuuluu useita vaiheita, kuten analyysiyksikköjen valinta, aineistoon tutustuminen, aineiston pelkistäminen, luokittelu, teemoittelu tai tyypittely ja lopuksi tulkinta (Puusa 2020, 143). Luokittelussa aineistosta on etsitty samankaltaisuuksia ja toistuvuuksia. Analyysin kuvailun jälkeen tulkitsen tulokset ja teen niistä johtopäätöksiä. Analyysin apuna käytin Tuomi ja Sarajärven (2018) ohjeita laadullisen tutkimuksen sisällön analyysistä.

Käsittelen aineistoa seuraavassa luvussa (luku 5.) niin, että olen jakanut aineistosta nousseet sitaatit ryhmiin riippuen, mitä ammattikuntaa haastateltavat edustavat. Ryhmät ovat *palveluntuottaja*, *kulttuuri* ja *koulu*. Tässä tutkielmassa palveluntuottajalla tarkoitetaan kunnallisia taide- ja kulttuuripalvelujen tuottajia Porvoossa. Kulttuuriryhmässä vastaajat ovat Porvoon kulttuuripalveluiden edustajia. Kouluryhmässä ovat edustettuina Porvoon sivistystoimen ja peruskoulujen (opettajat, rehtorit) henkilökuntaa.

4.5 Tutkijan asema

Tutkijana asetun itse suhteessa Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmaan yksityisen palveluntarjoajan kenttään, minkä vuoksi rajasin tutkimuksen käsittelemään kunnallisia taidetoimijoita, jotta en asetu tutkijana outoon valoon. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan (2006) mukaan tutkijalla on tutkimusprosessissa ”valintoja tehdessään paljon mahdollisuuksia mutta vapauden käänköpuolena on vastuu”.

Kun pohdin objektiivisuusnäkökulmaa, niin taustani liittyy taidepedagogiikkaan ja taidekasvatukseen, jonka vuoksi keskityn tutkimuksessa näiden asioiden käsittelyyn sen sijaan, että puhuisin laajemmin kulttuurista. ”Täydellinen objektiivisuus ei ole mahdollista, koska kenenkään ei ole mahdollista irrottautua itsestään ja sulkea pois täysin omaa ajattelua” (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Olen tietoisesti rajannut tutkimukseni koskemaan oman ymmärrykseni ja mielenkiinnon kohteita. Onhan yksi tavoitteeni kehittyä taidekasvatuksen asiantuntijana.

Olen toiminut ulkopuolisena tutkijana ja en ole ollut Porvoon kaupungin organisaatioon palkattuna enkä ole saanut muutakaan ulkopuolista rahoitusta työni tekemiseen. Tämän vuoksi olen voinut tarkastella ulkopuolisen silmin tutkittavaa ilmiötä. ”Joskus tutkijan ja tutkimuksen rahoittajan suhde voi olla ristiriitainen, jos tutkija esimerkiksi näyttää saavan tutkimustuloksia, joiden hän arvelee oleva jotakin muuta kuin mitä tutkimuksen rahoittajat odottavat ja toivovat” (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Olen pyrkinyt tuomaan rehellisesti ja kriittisestikin niitä haasteita ja pullonkauloja esille, joita Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman yhteistyöhön liittyy. Ratkaisuja miettiessäni olen pyrkinyt ymmärtämään ilmiötä ja tekemään valintoja riippumattomasti ja puolueettomasti.

4.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkielman tekemisessä on huolehdittava hyvistä tieteellisistä käytännöistä. Sovellan työssäni tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) ohjeita *Hyvästä tieteellisestä käytännöstä ja sen loukkausepäilyjen käsittelemisestä Suomessa* sekä Jyväskylän yliopiston tietoturvaohjeistuksia. Pysin tutkielmani tekemisessä, tulosten esittämisessä ja arvioinnissa noudattamaan yleistä huolellisuutta ja rehellisyyttä tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaisesti. Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan usein validiteetin (pätevyys) ja reliabiliteetin (luotettavuus) käsitteillä, jotka on kehitetty määrällisen tutkimuksen kontekstissa ja niiden soveltaminen laadulliseen tutkimukseen on vaikeaa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 136–139).

Kehittämistutkimus on melko nuorta, jonka vuoksi se herättää luotettavuuden kysymyksiä. Kehittämistutkimukselle ei ole tähän mennessä määritelty yhteneviä tutkimuskäytäntöjä. (Dede 2004, 107). Eskola ja Suorannan (1998) mukaan laadullista tutkimusta voi arvioida peilaamalla sitä uskottavuuteen, varmuuteen ja vahvistuvuuteen. Uskottavuus on tutkijan tekemiä tulkintoja ja käsitteellistäminen vastaa tutkittavien käsityksiä. Varmuutta voidaan lisätä tutkimuksessa ottamalla huomioon tutkijan ennako-oletukset. Vahvistavuus tarkoittaa, että tutkimuksessa tehdyt tulokset ovat samassa linjassa muiden samaa ilmiötä tarkastelevien tutkimusten kanssa. (Eskola & Suoranta 1998, 212–213.) Olen käyttänyt työssäni soveltaen kehittämismenetelmää ja sisällönanalyysiä, jotka olen perustellut tutkimuksessa ja avannut tuloksissa.

Tutkimuksen uskottavuuden arvioinnissa tulee ottaa huomioon laadullisen tutkimuksen haasteet. Työni uskottavuus pohjautuu kulttuuriympäristön tutkimuksen, taidekasvatuksen ja kasvatustieteelliseen akateemisiin opintoihin sekä työstä muodostuneen asiantuntijuuteen ja riittävään tutustumiseen aineistoon sekä tutkimuksessa käytettävään analyysimenetelmään. Julkaisen tutkielmani tulokset avoimesti, vastuullisesti ja totuudenmukaisesti. Vahvistettavuus näyttäytyy työssäni siten, että tutkimuksen tulokset sidotaan aikaisempaan tutkimukseen ja teoreettiseen

viitekehykseen. Huomioin muiden tutkijoiden saavutukset viittaamalla niihin asianmukaisesti.

Työhön on pyydetty ja saatu tutkimuslupa Porvoon kaupungilta ennen työn aloittamista. Tutkimusluvan yhteydessä on Porvoon kaupungille annettu liitteenä *Tutkimussuunnitelma* ja *Tiedote tutkimuksesta*, joka on tehty Jyväskylän yliopiston pohjalle.

Työssäni kiinnitän huomiota tutkittavien tietojen yksityisyyteen aineiston keräämisen, tallentamisen kuin raportoinnin vaiheissa. Kyselyaineistoon vastaaminen on tapahtunut täysin anonymisti. Litteroin ja anonymisoin aineiston analyysiä varten. Anonymisti vastaaminen tarjosi tutkittaville mahdollisuuden nostaa esille kunnan toimintaan liittyviä epäkohtia, joita ei muuten välttämättä uskaltaisi tuoda esiin. Näin oli mahdollista saada tietoa siitä, millaisia ajatuksia kouluilla on kulttuurikasvatussuunnitelman toimivuudesta ja minkälaista apua he toivoisivat työhönsä.

Aineiston keräämisvaiheessa ilmoitin tutkittaville kirjallisessa muodossa, mitä tutkitaan, miksi, millä tavalla ja mitä tietoja heistä käytetään. Ilmoitin tutkittaville myös, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja osallistumisen voi keskeyttää milloin tahansa. Olen säilyttänyt aineistoa GDPR-sääntöjen mukaisesti. Esitän tulokset niin, ettei yksittäistä vastaaja ole mahdollista tunnistaa. Hävitän aineiston sovitun ajan jälkeen tutkimuksen julkaisemisesta. Haastateltaville selvensin edellä mainitsemani asiat suusanallisesti ennen haastattelun alkua.

5 PORVOON KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMA KULTIKSEN MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ JA SEN HAASTEET

Tässä luvussa jäsentelen ammattilaisten kokemuksia Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmasta ja sen taustalla tehtävästä yhteistyöstä ja millaisia haasteita tai pulonkauloja yhteistyöhön liittyy. Luvun lopuksi esittelen kouluille suunnatun tutkimuskysymyksen tulokset.

Ammattilaisten kokemukset on luokiteltu sisällönanalyysin mukaisesti aineistosta muodostaen alkuperäisistä sitaateista pelkistettyjä ilmaisuja, joita on yhdistetty alaluokkiin. Alaluokat on muodostettu etsien ja yhdistäen samankaltaisia ilmaisuja. Näitä alaluokkia on verrattu tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen, joista on luotu tutkimuksen pääluokat. Pääluokkien jäsenitys pohjautuu Turun ammattikorkeakoulun *MOMU-Moving toward multiprofessional work* hankkeessa Pärnan jäsentämiin moniammatillisen yhteistyön tasoihin. Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen yhteistyötä kuvaavat pääluokat ja alaluokat ovat koottuna taulukossa 1. ammattilaisten kokemuksia yhteistyöstä.

TAULUKKO 1. Ammattilaisten kokemuksia yhteistyöstä.

Pääluokat	Alaluokat
Organisatorinen ja ammatillinen taso	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelu • rakenteet • viestintä • resurssit • seuranta ja laadun tarkkailu

	<ul style="list-style-type: none"> • yhteistyö pistemäistä yhden toimialan sisällä
Käytännön taso	<ul style="list-style-type: none"> • viestintä • sisältö • taide-/kulttuurivierailu
Käsitteellinen taso	<ul style="list-style-type: none"> • käsitykset kulttuurikasvatussuunnitelmasta • saavutettavuus

Taulukossa 2. on koottuna ammattilaisten kokemuksia Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen yhteistyön haasteista ja pullonkauloista.

TAULUKO 2. Ammattilaisten kokemuksia yhteistyön haasteista ja pullonkauloista.

Pääluokat	Alaluokat
Organisatorinen ja ammatillinen taso	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelu • rakenteet • poliittisen päätöksenteon vaikutus • seuranta ja laadun arviointi • resurssit
Käytännön taso	<ul style="list-style-type: none"> • viestintä • resurssit • suunnittelu • sisältöjen (laadun) vaihtelevuus
Käsitteellinen taso	<ul style="list-style-type: none"> • käsitteiden avaaminen • lastenkulttuurin arvostus

Pääluokat esitellään siinä järjestyksessä, kuinka paljon pääluokkaan ja alaluokkaan liittyviä ilmauksia aineistosta on noussut esille. Alaluokat esitellään pääluokkien alla. Aineistositaattien lopussa on ammattikuntaa edustava ryhmäindeksi, jonka avulla sitaatti paikantuu aineistoon. Laadullisessa aineistossa lukumäärä ei ole painotettu vaan yksittäinen sitaatti voi olla merkityksellinen kehittämisen kannalta.

5.1 Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultis yhteistyönä

Organisatorinen ja ammatillinen taso

Tässä luokassa yhteistyötä tarkastellaan Porvoon organisaation toimialojen kautta, toimialojen ylittävää tai välistä yhteistyötä joko johtamisen tai ammattilaisten (opettajat, taidekasvattajat) tasolla.

Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen yhteistyöhön liittyvät kysymykset nousivat aineistosta. Suunnittelun kysymykset liittyivät yhteistyön edellytyksiin, yhteistyön toteutumiseen, ylläpitämiseen ja koordinointiin. Lisäksi aineistosta nousi kysymyksiä palvelun kohderyhmään kouluihin ja etenkin lapsiin ja nuoriin liittyen. Miten lapsi huomioidaan osallisena ja oppijana sekä miten oppilaiden tarpeet huomioidaan kulttuurikasvatussuunnitelmassa? Aineistosta nousivat myös erilaiset kaupunkistrategiat, taide- ja kulttuurilaitosten välinen yhteistyö ja taidelajien tasارvoisuus.

Suunnittelun tasolla *yhteistyön edellytyksiä, toteutusta ja ylläpitämistä* sekä *koordinointia* tarkasteltaessa Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultis tapahtuu yhden hallinnonalan sisällä, jota koordinoi kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut (KuVa-palvelut). Kultiksen yhteistyökokouksia järjestetään lähinnä taide- ja kulttuuritoimijoiden ja palveluiden tarjoajien kanssa ja niissä käydään läpi palveluiden toteutuminen ja haasteet.

"Mehän kokoonnutaan säännöllisesti, jossa katsotaan, että missä mennään ja mitä on toteutunut. Että se on tärkeää." (kulttuuri)

"Katsotaan, ketä tässä Teams-ryhmässä on. Täällä on oikeastaan vaan kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden toimijoita." (palveluntuottaja)

"Kultis-ryhmässä käydään keskustellen läpi, onko ollut jotain haasteita ja mitä on tehty." (palveluntuottaja)

Kunnallisia taide- ja kulttuuritoimijoina mukana ovat Porvoonseudun musiikkiopisto, Porvoon taidekoulu ja kirjasto. Porvoon museolta kolmannen sektorin toimijana edellytetään osallistumista toimintaan saatuaan ison avustuksen kaupungilta. Mukana on myös muita kolmannen sektorin toimijoita ja yrittäjiä, jotka olen rajannut tästä tutkielmastani pois. Kunnallisia toimijoita voidaan velvoittaa kulttuurikasvatussuunnitelmatyön ylläpitämistä.

"On helppo vaatia sitä kaupungin omilta toimijoilta, että musiikkiopisto on mukana piste, kulttuuripalvelut on mukana ja Porvoon museo, joka sai ison avustuksen on mukana." (kulttuuri)

Kultiksen yhteistyökokouksiin kutsutaan koulutuspalveluista johtoa ja peruskoulujen rehtorit, jotka ovat pääsääntöisesti nimetty Kultis-koordinaattoreiksi kouluissa. Yhdessä koulussa koordinaattoriksi on nimetty opettaja rehtorin sijaan. Koulutuspalveluiden hallinnollisia virkamiehiä tai opettajia on satunnaisesti mukana yhteistyökokouksissa.

"Koulutus- ja sivistyspuolelta on henkilöitä kutsuttuna mutta heille ei makseta erillistä korvausta. Ruotsinkieliseltä koululta on yksi opettaja aktiivisesti usein mukana. Aika harvoin meillä käy muita." (kulttuuri)

Koordinaattorin työ on osa-aikainen ja hänen työnsä kuvaan kuuluu myös harrastamisen Suomen mallin mukaisen kerhotoiminnan järjestäminen Porvoon kouluissa.

"Se on ollut osa-aikainen henkilö ja nyt Suomen harrastamisen malli vie tämän henkilön osa-aikaisuudesta kanssa osan." (kulttuuri)

"Varmaan kulttuurikoordinaattorilla ei ole aikaa ja resursseja kehittää kulttuurikasvatussuunnitelmaa, että hän varmaan vaan kokoaa näitä toimijoita, että homma pyörii jotenkin." (palveluntuottaja)

Kulttuuri- ja taidelaitoksista yhteistyötä tekevät kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen osalta Porvoonseudun musiikkiopisto ja Porvoon taidekoulu. Heidän luomansa Kultis-palvelu on suunnattu ala-asteen ensimmäiselle ja toiselle luokalle. Muut kulttuuri- ja taidetoimijat eivät tee yhteistyötä kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen osalta.

"Meillä on musiikkiopiston kanssa tällainen yhteinen Kultis-teema, että se on myöskin mielenkiintoinen eli toteutetaan tällainen aika kokonaisvaltainen eli musaopisto vastaa 2. luokkalaisista. Tän teeman kautta eli tässä tulee vähän tällaista poikkitaiteellista" (palveluntuottaja)

Yhteistyön edellytyksiä ja toteutusta tarkasteltaessa on huomioitava, ettei Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmaa löydy asiakirjamuodossa mutta se löytyy Porvoon kaupungin nettisivuilta. Porvoon perusopetuksen opetussuunnitelmassa on linkki kulttuurikasvatussuunnitelma Kultikseen, joka ohjautuu kulttuuripalveluiden

alaisuudessa oleville nettisivuille ja Kultis-tarjontaan. Kulttuurikasvatussuunnitelma on hyväksytty perusopetuksen liitteeksi ja sitä koordinoidaan kulttuuri- ja vapaa-ai-
kapalveluista.

"Meillä on kulttuurikasvatussuunnitelma, joka on hyväksytty perusopetuksen opetussuunnitelman liitemateriaaliksi." (koulu)

Yhteistyön **rakenteet** mahdollistavat yhteistyön toteutumisen. Porvoossa on tullut vuoden 2023 alusta voimaan organisaatiomuutos, jossa kulttuuripalvelut siirtyvät osaksi uutta Elinvoiman toimialaa ja sivistystoimi muuttuu koulun ja oppimisen toimialaan. Elinvoiman toimialalle tulee uusi toimialajohtaja ja toimialalla ei ole aikaisempaa historiaa yhteistyöstä, joten nämä rakenteet kulttuurikasvatussuunnitelma-työssä tulee luoda kahden toimialan kesken tulevaisuudessa. Organisaatiomuutoksen kautta nähtiin myös mahdollisuus kehittää kulttuurikasvatussuunnitelmaa.

"Meillä on tämä organisaatiomuutos, kun kulttuuripalvelut eivät ole osa sivistystoimintaa tai sivistystoimea ei enää ole vaan on kasvun ja oppimisen toimiala ja elinvoiman ala. Missä kohtaa on se rajapyykki?" (kulttuuri)

*"Oikeastaan tästä päivästä lähtien meillä onkin uusi toimialajohtaja, joka astu remmiin. Katso-
taan nyt mitä hän on sitten mieltä, että mihin suuntaan hän lähtee nyt virittelemään yhteis-
työtä." (kulttuuri)*

*"Organisaatiouudistuksen yhteydessä mietitään ehkä enemmän tätä hallinnollista puolta. Ke-
nelle se asettuu ja kenellä siihen olisi aikaa? Sen kehittämiseen ennen kaikkea." (kulttuuri)*

Rakenteista voidaan todeta, että Porvoosta puuttuvat perinteiset kulttuurilaitokset, minkä vuoksi Porvoon kulttuuribudjetti on pieni. Perinteisissä kulttuurilaitoksissa on usein yleisötyöntekijöitä

"Meiltähän puuttuu kaikki isot kulttuurilaitokset ja nehan on ne, jotka mihin menee rahaa eli kaupunginteatteri, taidemuseo, kaupunginorkesteri. Ne on kaikki pitkälti yli miljoonan euron laitoksia, jos meillä olisi vaikka kolme niitä niin varmaan viis miljoonaa olisi vähintään eli viis miljoonaa olis niille tosi pientä. Kun ymmärtää, että ne rahat meiltä puuttuu, se tarkoittaa kanssa esimerkiksi museo puolella, joka on mulle tutumpaa, Tampereen Verkatehtaan, ei Fabrikenin osalta museossa oli kaksi koordinaattoria, jotka tekevät kulttuurikoordinaattorityötä. Se on toki erittäin iso kaupunki mutta kun niitä on niitä taidelaitoksia, jos siis meillä olisi taidemuseo, kaupunginorkesteri ja teatteri ja niillä olisi palkattuna se henkilökunta, joka pystyisi koordinoimaan." (kulttuuri)

Kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksesta **viestintä** ja tiedotus tapahtuu pääosin kaupungin nettisivuilla, koordinaattorin tai taidetoimijoiden puolesta suoraan

kouluihin. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut käyttävät viestinnässä sivistyksen kirjettä, koulujen sähköposteja, Wilmaa ja suomenkielisten koulutuspalveluiden Teamsia. KuVa palvelut viestivät tarjonnasta pääsääntöisesti lukukausien alussa ja taide-toimijat viestivät myös muuna aikana. Teamsissa oleva materiaali liittyy kuljetusohjeeseen.

"Siellä on ainakin kahdenlaista tietoa eli Kultiksen osalta on kahdet nettisivut." (koulu).

"Nythän me ollaan siirrytty Wilmalla viestimiseen. Palveluntuottajat ja toimijat viestivät sähköposteilla varmasti joo, koska he eivät pysty Wilmaa käyttämään. - - -Meillä on keväällä aina hyvin lyhyt sellainen Wilma-viesti, jossa on linkki intraan, jossa on se koottu tieto." (kulttuuri).

"Sen lisäksi suomenkielisillä koulutuspalveluilla, kun heillä on oma Teamsinsa - - - en mä oikeastaan edes tiedä, mitä kaikkea materiaalia he toivoisivat sinne, että eihän me sinne sitä koottua materiaalia Kultiksesta ole olemassakaan kuin joku kuljetusohje." (kulttuuri)

Minkälaisilla resursseilla Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultista tehdään? **Resursseja** tarkasteltaessa puhutaan asioista, jotka liittyvät poliittiseen päätöksen tekkoon ja sitä myöden aikaan ja talouteen liittyviin määreisiin. Resursseja tarkasteltaessa aineistosta nousi esille myös olemassa olevat verkostot kunnallisissa taide- ja kulttuurilaitoksissa.

"Jos ajatellaan lasten ja nuorten parasta, niin muutama milli sinne taidekasvatukseen. Kova juttu. Mutta nyt laitetaan muutama, muutamia millejä hallintoon." (palveluntuottaja)

"Hallinnontasolla yhteistyökumppaneiden valinta olisi tärkeää ja sen polun rakentaminen ja rahoituksen käyttäminen. Siinähan on luvattu niitä kuljetuksia ja muita, kouluntasolla." (koulu)

"Porvoon kuitenkin on vanha kulttuurikaupunki, että sitten nähtäisiin se kulttuurin hyvinvoinnin merkitys vahvemmin, että kyllähän Porvoon kulttuuribudjetit on aika pieniä siihen nähden, että meillä on todella pieni kulttuuribudjetti siihen nähden, minkälainen meidän historia on." (kulttuuri)

Seuranta ja laadun tarkkailu liittyvät siihen, mitä kulttuurikasvatussuunnitelma Kultisesta dokumentoidaan ja miten ja minkälaista palautetta yhteistyöstä tai sisällöistä kerätään. Kultiksessa taide- ja kulttuurivierailuista kerätään kävijätietoja. Muuta seurantaa tai laadun tarkkailua ei tehdä toiminnasta yhteistyön suhteen tai sisällöistä. Palveluntarjoajat keräävät satunnaisesti palautetta.

"Yhteistyöpalaverissa seurataan ja käydään keskustelun tasolla, että sitä ei kerätä muuhun muotoon." (palveluntuottaja)

"Se mitä siellä kerätään se data on lähinnä käyttäjämäärät." (kulttuuri)

"Hyvin suunnitellut kysyvät palautetta ja ne missä ei ole mitään suunnitelmallisuutta eivät kysy. Ja he eivät koskaan saa palautetta, koska eivät kysy sitä. Silloin se riippuu ihan opettajan omasta aktiivisuudesta, että alanko laittamaan palautetta ja kenelle ja minne se katoaa." (koulu)

Aineistosta nousi esille se, että yhteistyö tapahtuu kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden eli **yhden toimialan sisällä ja yhteistyö koulujen kanssa on pistemäistä.**

"Me ollaan vielä sellaisia pieniä pisteitä siellä täällä... Mutta sellaista järjestelmällistä rakennetta ei ole, eikä suunnitelmallista." (palveluntuottaja)

"Kulttuuripalveluilla on ehkä sellaisia pistemäisiä tapahtumakertoja, että on ykkösille tätä ja on kaseille tätä." (palveluntuottaja)

Käytännön taso

Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultis jakaantuu käytännöllisellä tasolla kolmeen alaluokkaan, joissa tarkastelukohteena ovat: 1. viestintään, 2. sisältöön ja 3. kulttuuri- tai taidevierailuun liittyvät ulottuvuudet.

Käytännön tasolla **viestintää ja tiedotusta** tapahtuu opettajien toimesta oppilaiden vanhemmille. Viestinnän ja tiedotuksen kannalta on oleellista se, etteivät opettajat Porvoossa tunne kovin hyvin kulttuurikasvatussuunnitelma Kultista tai tieto on hyvin vaihtelevaa.

"Olen törmännyt, että on opettajia, jotka eivät juurikaan tiedä siitä ja sitten taas on opettajia, jotka ovat perehtyneitä siihen. Se vaihtelee tosi paljon tämä Kultiksesta tietäminen." (palveluntuottaja)

"Kun opettaja on valinnut sen vierailun ja sitten alkaa se tiedotus." (koulu)

Sisältöjä tuottavat kunnallisista taideoppilaitoksista Porvoonseudun musiikkiopisto ensimmäiselle luokalle, taidekoulu toiselle luokalle, Porvoon kulttuuripalvelut valtiopäivän tanssijaiset kolmannelle luokalle ja Porvoon museo viidennelle luokalle, kirjasto kuudennelle luokalle. Yläasteella ei ole musiikkiopiston, taidekoulun tai Porvoon museon palveluja mainittuna kulttuurikasvatussuunnitelman osalta. Yläasteen tarjonnassa kunnallisista taide- ja kulttuurilaitoksista ainoastaan kirjasto tarjoaa palvelua, joka linkittyy osaksi kirjaston peruskoulujen kirjastopolkua.

Sisällöllisesti tarjonta on vaihtelevaa. Useimmat sisällöt ovat taide- tai kulttuurilaitoksessa tapahtuvia vierailuja ja jotkut sisällöt ovat työpajamuotoisia. Vierailujen yhteydessä sai vaihtelevasti materiaalia oppimisen tueksi.

"Musiiikkiopisto on yksi parhaiten toteuttanut näitä juttuja, koska he ovat paneutuneet siihen, mitä etukäteen oppilaiden olisi hyvä tietää asioista. Jos ollaan menossa vaikka kuuntelemaan orkesteria niin sitä ennen tutustutaan niihin soittimiin ja kerrotaan, kuinka konserteissa käyttäytytään. Se on todella laaja se musiiikkiopiston tarjonta tai siihen teokseen tai siihen säveltäjään. On tosi paljon etukäteen tietoa siitä, mitä siellä on odotettavissa, jolloin se kokemus on paljon syvempi kuin, että lähetään ihan nollasta ja mennään vaan jonnekin vierailulle... ja usein tässä on ollut jälkityöstöä heidän kanssaan, että opettajat ovat saaneet materiaalia, miten sitä teosta voi jälkikäteen työstää ja ettei se ole pelkästään sitä, kun mä olen pienten lasten opettaja, että no niin sitten voitte piirtää jotain, niitä tunnelmia, mitä sieltä nousi vaan, että siellä on ihan oikeasti tiedollista ikään kuin kulttuuritietoa syöväntävää." (koulu)

"Tämä vaihtelee hirvittävästi riippuen sisällöstä tai mikä se on. Jos se on ihan oikeasti, vaikka elokuvaesitys, johon ei saa mitään etukäteismateriaalia eikä ole mitään jälkikäteen ja käydään katsomassa leffa niin... sittenhän se on aivan satunnaista se oppiminen ja jos se opettaja ei jälkikäteen itsenäisesti sitä työtä tee. Sitten taas, jos se on hyvinkin suunniteltu ja toteutettu ja opettajat saa siihen materiaalia niin silloin sitä oppimista tapahtuu paljonkin. Nämä on hyvin hyvin laidasta laitaa nämä vierailut." (koulu)

Sisällöllisesti ajatuksena on Kultiksen kautta esitellä paikallista kulttuuria ja eri taiteenlajeja.

"Se on ton kultiksen ajatuskin esitellä sitä, mitä kaikkea se kulttuuri voi olla. Eihän siinäkään tietenkään ole kaikki mutta että siellä on eri taiteenlajeja, mihin pääsee tutustumaan ja sitä kautta, kaikki kaupungin eri toimipisteet mihin tullaan, että tulee tutuksi." (kulttuuri)

Vierailun ulottuvuudesta aineistosta nousi esille, että merkittävää oli koulun ulkopuolelta taide- ja kulttuurilaitoksesta löytyvä oppimisympäristö.

"Tänä vuonna ollaan toteutettu Kultis niin, että nämä ykkösluokat ne tänä vuonna tulee meidän luo. Me ollaan joskus aikaisemmin toteutettu se niin, että me ollaan menty heidän luo ja oltu kouluissa. Pidän sitä jo merkittävänä, että he tulevat tutustumaan tähän meidän ympäristöön ja sitten se, kun me tehdään siellä joku tai pidetään joku työpaja niin meillä on enemmän tiloja, välineitä ja materiaaleja kuin mitä siellä koulussa voisi olla + tietenkin, että meillä on myös enemmän. Kun miettii sitä, että meillä on taideopettajia, jotka ovat nimenomaan tämän taiteen alan ammattilaisia niin pystytään sitä kautta tarjoamaan jotain syvemmin tätä taideopetusta tavallaan se, että nämä koululaiset tulevat vierailulle meidän taidelaitokseen ja vierailulle meidän ympäristöön niin sekin on jo osa tätä Kultista ja sen lisäksi tietenkin on nämä työpajojen ympäristöt ja he pääsevät sinne nimenomaan siihen ympäristöön keskittyyn meidän taiteen opetukseen." (palveluntuottaja)

Käsitteellinen taso

Käsitteellisellä tasolla Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultis jakaantuu kahden alaluokkaan: 1. käsitykset suunnitelmasta ja 2. saavutettavuus.

Kulttuurikasvatussuunnitelmassa toivottiin **käsitysten** avaamista **suunnitelmassa**, jossa olisi tarkemmin pohdittuna, miten kulttuuria tuodaan kouluille ja oppilaille. Tällä hetkellä toteutettavassa kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksessa palveluntuottajille (taidepedagogit, taiteilijat) ja kouluille (rehtorit, opettajat) ei avaudu riittävästi, miksi kulttuurikasvatustyö on tärkeää koulujen ja oppilaiden näkökulmasta.

"Se on sellainen suunnitelma... miten tuodaan kulttuuria, millä tavalla, millä keinoin, millä resursseilla, millä tavoitteilla ja miksi sitä tuodaan oppilaille siis lapsille ja nuorille. Miten se toteutetaan ja se just miksi. Se on tärkeä kysymys. Tietysti se käytännön asia mutta sitten sieltä pitäisi löytyä myös sitä filosofia pohjaa ja että se avaisi myös vähän ymmärrystä ehkä sellaisille opettajille, en usko, että sellaisia on, mutta jos olisi... niin että se avaisi yksinkertaisesti sen, miksi tällaista tehdään." (koulu)

Porvoon kulttuurikasvatustyö on maksuton peruskouluille ja saavutettavuuden kannalta sitä pidettiin tärkeänä.

"Se on ensinnäkin ilmainen, ettei voi maksaa mitään." (koulu)

5.2 Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksessa ilmenevät yhteistyön pullonkaulat ja haasteet

Organisatorinen ja ammatillinen taso

Jaottelin Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen yhteistyön pullonkaulat ja haasteet organisatorisella ja ammatillisella tasolla viiteen alaluokkaan: 1. suunnittelu, 2. rakenteet, 3. poliittisen päätöksen teon vaikutus, 4. seuranta ja laadun tarkkailu, 5. resurssit. Tarkastelen yhteistyötä Porvoon organisaation toimialojen kautta, toimialojen ylittävää tai välistä yhteistyötä joko johtamisen tai ammattilaisten tasolla. Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksessa ilmenevät yhteistyön pullonkaulat ja haasteet nousivat aineistosta.

Suunnitteluun liittyvät haasteet ja pullonkaulat liittyivät kysymyksiin *suunnittelmalisuudesta* ja siitä, *ettei koulupuoli ole mukana suunnittelussa*. Aineistosta nousi lukumäärällisesti eniten tähän pääluokkaan ja edellä mainittuihin alaluokkiin liittyviä haasteita.

"Kulttuurikasvatussuunnitelmaa ei ole tehty kovin systemaattisesti tai järjestelmällisesti ylhäältä alaspäin ohjattuna ja vietyä, että ne (opetussuunnitelman) tavoitteet toteutuisivat." (kulttuuri)

"Se on myös yksi pullonkaula, jos sivistystoimi ja kulttuuritoimi ei tee yhdessä sitä työtä ja koulun puolelta pitäisi lähteä rakentaa." (koulu)

"Tämä kulttuurikasvatussuunnitelman ei ole millään tavalla Porvoossa organisoitu tai tässä ei ole mitään varsinaista rakennetta niin kukin taidetoimija viestii itsekseen silloin kun huvittaa ja kun ehtii." (koulu)

"Joku punainen lanka, joku strateginen tavoite pitää olla, koska muuten on vaikeata lähteä viritämään yhteistyökuviota." (kulttuuri)

"Peruskoulun opettajat eivät osallistu tämän suunnitteluun. Ei ole tietoa. Ei ainakaan ole yleisesti tiedossa." (koulu)

Kaikkein ongelmallisempina nähtiin se, ettei koulutuspalvelut ole mukana suunnittelemassa, ylläpitämässä ja kehittämässä Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmaa ja ettei kulttuurikasvatussuunnitelman koordinointi kuulu koulutuspalveluiden hallinnon alaan, vaikka se on opetussuunnitelman liitemateriaali ja osa opetussuunnitelmaa. Myös kulttuuripalveluiden puolella tunnustetaan koordinoinnin kehittämistarve.

"Mutta siinä ehkä ohitetaan yksi taho ja toivoisin, että se ohjeistus ja muu toiminta, että siinä käytäisiin hallinnon puolelta se yhteistyö ja sitten sieltä vasta menisi tieto sinne kouluille. Se on aina haastavaa, jos miettii, että meillä on opetustyö, joka ohjaa opetusta ja sitä koordinoidaan täältä hallinnosta tietenkäin täältä hallinnosta. Sitten meillä on kulttuurikasvatussuunnitelma, joka on hyväksytty liitemateriaaliksi käsitteeksi mutta sitten sitä koordinoidaankin tavallaan meidän ohi tästä, että siinä prosessissa on vähän tekemistä." (koulu)

"Kehittämisasiota meillä on monia. Kehittäminen liittyy sekä viestintään, että kuljetuksiin, että koordinointiin, että varsinaiseen sisältöön." (kulttuuri)

"Jos mä mietin nyt tätä meidän Kultis-suunnitelmaa. Se oli aika pitkä prosessi ja en tiedä onko se valmis vielä kaikella tapaa. Siinä oli ehkä kummankin tahtotila, että oliko meillä tiedossa, että mitä opetussuunnitelmassa sanotaan ja käytiinkö tarpeeksi sitä vuoropuhelua. - - - Onko se yksi puolista sen palvelun tarjoaminen? Mitä me tuotetaan siihen Kultis-toimintaan, onko se meidän näköistä vai ollaanko me yhdessä koulujen kanssa pohdittu sitä, mitä se voisi olla." (palveluntuottaja)

Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman hyötyjä koulujen näkökulmasta ei ymmärretä ja sitä ei ole kytketty opetussuunnitelmaan. Oppiminen jää tällöin satunnaiseksi ja opettajan vastuulle, koska sitä ei ole suunnitelmassa huomioitu. Kulttuuripalveluiden (taidetoimijat) puolella ei ole aikaisemmin huomioitu suunnitelman yhteyttä opetussuunnitelmaan ja oppimiseen.

"Joo, sitten jos yksi ainoa tapahtuma/lukuvuosi niin kyllä siihen silloin pitäisi käyttää aikaa ennen ja jälkeen, että ei se voi olla vaan sellainen yksi juttu ja ennen kaikkea, kun se maksaa niin siitä pitäisi saada jotain irti enemmän. Että pelkästään tällaisia irrallisia sirkushuveja ei pitäisi pelkästään tai kannattaisi tarjota vaan pitäisi olla suunniteltu juttu ja ei niin, että sen pitäisi olla opettajan harteilla." (koulu)

"Ehkä me ei olla tässä ryhmässä hirveästi puhuttu siitä, mitä meidän Kultis ryhmäläiset ajattelevat toiminnan yhteydestä OPSiin tai mahdollisuuksista ja tarpeista kehittää tätä läheisesti yhteistyötä opettajien kanssa." (kulttuuri)

"Mä mietin nyt, että suunnitellaanko me itse palveluntarjoajat tavallaan jokainen yksin erikseen se palvelu.- -Tukeeko se sitä sitten koulun puolelta, mikä osa siitä kulttuurikasvatussuunnitelmasta tehdään, että voiko sen tehdä tässä näin ja linkittykö se kuinka paljon siihen koulun teemavuoteen tai koulun johonkin niin sitä en osaa sanoa." (palveluntuottaja)

Koulujen näkökulmasta ei tiedetä tai tunnusteta, kuka tai ketkä ovat vastuussa kulttuurikasvatussuunnitelman laadinnasta, ylläpitämisestä ja kehittämisestä.

"Niin pitää olla mutta niin kauan kuin vain joukko rehtoreita, joista kukaan ei ole korvamerkitty olevansa vastuussa siitä, niin kuin päävastuussa siitä niin, niin kauan ei tule mitään tapahtumaan. "Joku" hoitaa, "joku" kehittää, "joku" arvioi eli eihän sellaista henkilöä ole olemassa kuin "joku". (koulu)

"Ja sitten tietysti pitäisi olla resurssit ja oma ydinryhmä, organisaatio eli ketkä koulun puolelta hoitaa sen puolesta sitä asiaa. Nythän Porvoossa ei ole tällaisia rakenteita." (palveluntuottaja)

Taidetoimijoiden näkemyksen mukaan rakennetta voisi tarkastella laajemminkin, miten toimijat voisivat tukea kouluja tietyssä taideaineessa tai taideaineesta oppimista. Taideaineita on kulttuurikasvatussuunnitelmassa vähän. Ala-asteella vain ensimmäiselle luokalle tarjotaan musiikkia, toiselle kuvataidetta ja kolmannelle tanssia. Yläasteella tarjottiin vain kuvataidetta yhdeksännelle luokalle. Eri taideaineiden tasapuolisuutta voisi pohtia taidekohtaisesti omina polkuinaan (esim. musiikkipolku, kuvataidepolku, tanssipolku, teatteripolku, mediataiteenpolku, sirkuspolku jne.). Tällä hetkellä taidetoiminta kulttuurikasvatussuunnitelmassa on pistemäistä.

"Mutta se koulujen rakenne on vielä... että se pitäisi vielä rakentaa koko kouluajaksi –alakouluille, yläkouluille tai lukioon ja toiselle asteelle... se on vielä epäselvää. Me taide- ja kulttuuri-toimijat ollaan vielä sellaisia pieniä pisteitä siellä täällä... Mutta sellaista järjestelmällistä rakennetta ei ole, eikä suunnitelmallista." (palveluntuottaja)

"Joku tässä on niin vaikeaa rakentaa yhdessä koulujen kulttuurikasvatusta ja taidekasvatussuunnitelmaa. Se on ehkä meidän erilaisuus, toiminnallinen erilaisuus, voi olla, että tämä on lakisääteistä ja lakiohjausellista tää muu toiminta mutta... silloin on aika suppea näkökulma jos ei tajuta, että kunnassa niitä resursseja voisi vielä hyödyntää paljon tehokkaammin." (palveluntuottaja)

"Tuntuu, että on tullut vähän sellaisia turhia kommervenkkejä tähän ja turhia kyselyitä tähän, jotka olisi jäänyt pois, jos olisi jotenkin vielä selkeämmin tämä koordinoitu." (palveluntuottaja)

"Kulttuuri itsessään niin se menee sellaisiin laaja-alaisiin opettamisen tavoitteisiin. Ei sinällään, että sisältö sinällään muuttuisi vaan voisiko ikään kuin rakentaa sellaista polkua, jolla he vielä, opettajat saisivat vielä paremmin hyödynnettyä sitä, jos on tietyt tavoitteet esim. tietylle luokalle ja miten he voisivat sen tuoda sinne luokahuoneeseen. Nyt se jää ehkä sen oman opettajan harkinnan tai vaivan näkökulmalle kuin, että sitä olisi valmiiksi pureskeltu." (kulttuuri)

Nykyisestä kulttuurikasvatussuunnitelmasta eivät aukea sen tavoitteet. Näitä tavoitteita pitäisi pohtia koulujen näkökulmasta. Nettisivuilta ei myöskään selviä milloin kulttuurikasvatussuunnitelma on päivitetty.

"Olen itse kaivannut sellaista jämäkkää suunnitelmaa, missä ne lukisi ne tavoitteet selkeämmin. Ne on nyt tuonne kaupungin nettisivuille purettu mutta mä olen kaivannut sellaista taustamateriaali, että miksi on juuri päädytty niihin ja milloin se on viimeksi päivitetty ja mihin tavoitteisiin se perustuu." (koulu)

Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmasta puuttuu yhteistyö ammattilaisten välillä sekä kouluissa (rehtorit, opettajat) mutta myös koulujen ja taidetoimijoiden ammattilaisten välillä (taidepedagogit ja opettajat).

"Yhteistyötä tarvitsisi tietenkin rehtoreiden ja opettajien välillä myös opettajien välillä keskenään, jotta tulee, no erityisesti yläkoulun puolella ilmi, että missä oppiaineessa se toteutetaan." (koulu)

"Itse asiassa ei näinä vuosina kun olen ollut mukana. Toi on kyllä sellainen asia, mitä pitäisi kehittää. Ihan lähtien siitä, että tavoitettiin keskustelua näiden peruskoulujen opettajien kanssa. Se mitä ollaan vapaamuotoista keskustelua käyty kasvotusten tai sähköpostilla tai saatu palautetta mutta ei sellaista järjestelmällistä." (palveluntuottaja)

Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultista ei löydy asiakirjamuodossa. Aineistosta ei löytynyt tietoa siitä, onko kulttuurikasvatussuunnitelma hyväksytty esimerkiksi sivistyslautakunnassa osana opetussuunnitelmaa.

"Ehkä mä ajattelen, sanoitko sä asiakirjan kulttuurikasvatussuunnitelman, niin meillähän ei ole asiakirja muodossa kulttuurikasvatussuunnitelmaa, me ei olla lähdetty siitä, että me asiakirjamuodossa tuodaan ne tavoitteet. Me ollaan avattu se asiakirja eri näkökulmasta." (kulttuuri)

Yhteistyötä peräänkuulutettiin ja toivottiin sekä kulttuuri- että koulutuspalveluiden puolelta kulttuurikasvatussuunnitelman kehittämiseen ja ylläpitämiseen. Lähtökohteisesti eri toimijoilla (koulut, kulttuuri- ja taidetoimijat) on avoin asenne kulttuurikasvatussuunnitelman kehittämiseksi yhteistyössä, mutta käytännössä koulujen ammattilaiset suhtautuivat pessimistisesti kehittämistyön toteutumiseksi.

"Kyllähän se vaatisi koulutuspuolen ja vapaa-aikapalveluiden välillä yhteistyötä. Siellä on se pedagoginen osaaminen." (kulttuuri)

"Koulutuspuolen mielestä kulttuurikasvatussuunnitelmatyön tekeminen on väärissä käsissä mutta tuskin se kulttuuritoimen puolesta on väärissä käsissä. Sitkeä yhteistyö ja myönteinen suhtautuminen. Porvoo on kulttuurikaupunki ja mä uskon, että lähtökohtaisesti ne kaikki on tosi myönteisiä tähän ja kiinnostuneita tästä, kunnes täytyy tehdä jotakin. Siitä huolimatta se jää aika ontoksi." (koulu)

Suunnittelu nähtiin johtamisentason ongelmana, jossa toivottiin tavoitteiden selkeyttämistä niin, että hyödyt koulun ja oppimisen näkökulmasta olisi sanoitettu.

"Kehittämistä on paljon: on viestintään, on koordinointiin, sisältöön, on johtamiseen, ei yhteistyö ei niin kuin sitä ei ole mutta hienoja sanoja ja korulauseita... mutta näen tosi paljon näitä pullonkauloja, jonka vuoksi se meidän pieni Maisa tai Pertti ei saa siitä kulttuurivierailusta enempää irti kuin sen kivan jonkun yhden kahdentunnin tapahtuman." (kulttuuri)

"Sen pitäisi olla johtotasolla se tahtotila, eri toimijoiden kesken eli kulttuuritoimi –missä se tahtotila on olemassa? Sitten tavoitetaan siihen mukaan sivistystoimi ja ehkä nuorisotoimi mun mielestä, koska me saadaan ne nuoret tavoiteltua sitä kautta paremmin, kuin pelkästään koulun kautta." (palveluntuottaja)

"Koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyössä olisi siis paljon kehitettävää Porvoossa ja nimenomaan tässä aikuisten ammattilais- ja johtotasolla. En usko, että lapset sitä kovin paljon vastustaisivat." (palveluntuottaja)

Suunnittelussa nousi esille pullonkaulana myös, että Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen tavoitteita ei ole avattu riittävästi tai niitä ei tunneta.

"Ne on vähän jääneet epäselväksi ne tavoitteet - - varmaan jonkun lauseen olen joskus nähnyt." (koulu)

"Se voi olla, että ne avataan jollain hienoilla lauseilla tuolla, että mikä se on." (palveluntuottaja)

Suunnittelussa pohdittiin myös taideaineiden vähäisyys ja tasapuolisuus. Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmassa ei ole huomioitu eri taideaineita ja ajallisesti kaksi tuntia kulttuurikasvatusta/vuosiluokka koettiin riittämättömänä.

"Toki opetussuunnitelmat sisältävät jonkin verran taideaineita mutta eihän se ole missään linjassa sen kanssa, jos tasavertaisesti haluaisi kaikkia näitä eri taiteen aloja vaikka maistiaisina tarjota kaikille oppilaille niin eihän siitä koskaan tule kahdessa tunnissa mitään." (kulttuuri)

Aineistossa peräänkuulutettiin myös kokonaisvaltaista taidekasvatuksen mallia Porvoon peruskouluihin yhteistyössä taidetoimijoiden ja koulujen kanssa. Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmaan toivottiin erilaisia rinnakkaisia taiteenpolkuja, joista opettaja

voisi luokan kanssa valita haluamansa taideaineen. Taidekasvatuksen tarpeen herättäminen peruskouluissa nähtiin tarpeellisenä.

"Sitten, että ne vaihtelisi vähän, kun opettaja on valinnut sen, että opettaja ei aina valitse samaa... että jos opettaja tykkää esimerkiksi musiikista niin hän valitsee joka vuosi musiikkia vaan kun se opettaja opettaa useamman vuoden, että sitä vaihdellaan joka vuosi - - -Pitäisi joka vuosi olla, että oppilas tutustuu eri taiteenaloihin." (koulu)

"Nythän se rakentuu sillä tavalla slotteina, että joissakin on silleen rinnakkais, tarjotaan... että voisi olla rikkaammin rinnakkaistarjontaa. Joissakin kunnissa on rikkaammin rinnakkaistarjontaa myös monipuolisesti eri taiteista.- - - Nythän on kyse siitä, että synnytetään taidekasvatuksen tarve. - - - Meidän pitäisi pyrkiä siihen, että tarve kasvaa taidekasvatukseen." (palveluntuottaja)

"Se ajatus on ollut, että ikään kuin sellainen kulttuuripolku, että kaikki pääsisi sen koulupolun aikana kokeileen niitä eri lajeja." (kulttuuri)

"Ehkä meilläkin niin taiteen kaikki eri taiteenlajit, mitkä kuuluu meidän, mä puhun nyt meidän kulttuuripalveluista, on tehtävänä tuoda esille." (kulttuuri)

Rakenteiden alaluokassa organisaatiomuutos, joka vie koulutuspalveluita ja kulttuuritoimijoita etäälle nousi esille aineistosta. Rakenteet yhteistyölle koulutuspalveluiden ja kulttuuritoimijoiden välillä eivät ole vahvat ja selkeästi organisoidut. Koulutuspalveluiden toimialan sisällä ei löydy selkeää struktuuria kulttuurikasvatussuunnitelmalle. Hyödyt koulun ja oppimisen näkökulmasta suhteessa opetussuunnitelmaan jäävät epäselviksi. Porvoossa kulttuurikasvatussuunnitelman *Kultiksen tausta* lepää rakenteiden päällä, jotka eivät ole opetussuunnitelmalähtöisiä.

"Meitä tulee varmasti tulevaisuudessa piinaamaan tai piinata on väärä sana mutta tämä organisaatiomuutos, kun kulttuuripalvelut eivät ole osa sivistystoimintaa tai sivistystoimea ei enää ole olemassa vaan on kasvun ja oppimisen toimiala ja elinvoiman ala. Missä kohtaa on se rajapyykki?.. No siinä on omat organisatoriset ongelmansa tietyllä tasalla mutta toivotaan, että ei olisi mutta kyllä mä tiedän, että siinä on. Kyllä mä niin vanha konkari näissä ympyröissä olen, että se tuottaa jotain kitkaa jossain kohtaa." (kulttuuri)

"Nyt kun se organisaatiomuutos on tapahtunut Porvoossa niin se vaatii tosi paljon kahden eri toimialan (kulttuurin ja sivistyksen) yhteistyötä. Siellä pitäisi siellä kasvun... tai en tiedä vai onko se kulttuurin. Se pitäisi vain nimetä... jommassa kummassa toimialassa pitäisi nimetä virkamies, joka on vastuussa tämän toiminnan jalkauttamisesta osaksi oppimista. Se on ihan sama kummalla puolella se on mutta sitä yhteistyötä tarvitaan." (koulu)

"Nythän yksi surullinen asia on, että kaupunki päätti muuttaa organisaatiota niin, että me ei enää olla kasvun ja oppimisen puolella/ sivistyksen puolella. Mikä viesti tämä on? Eikö tämä ole kaupungin viesti siitä, että taidekasvatus koululaisille ja siinä kouluympäristössä ja siinä oppimisympäristössä ei ole niin tärkeä enää. Meidän pitää rypistellä niin kuin vapaa-ajan toimijoina ja se on ihan väärä näkökulma. Se on niin väärä kuin voi olla." (palveluntuottaja)

"Vaikkapa puhutaan toimialojen yhteisyydestä. No päh! Me tiedetään kuinka vaikeaa oli kulttuuripalveluittenkin yhteistyökin. Nyt se on rakentunut vuosien varrella hyväksi. No nyt ollaan eri toimiala..."

puhutaan jopa siitä, että kumpi toimiala maksaa jonkun asian. Ja nyt tämä HYTE puoli tämä hyvinvointipuoli tämä kuvaa kanssa. Me ei saada tehdä vanhusten puolella mitään, jos meillä ei ole sopimusta. Ennen me käytettiin näitä määrärahoja ja resursseja siihen, että me menttiin lasten kanssa mm. palvelutaloihin ja pidettiin yhteinen tunti. Ei voi tehdä jos ei ole sopimusta. Tämä kulttuuri on jotain niin pöyristyttävää yhteiskunnan niin kuin läpileikkaus eri sosiaalisten ryhmien välillä... ei voi olla totta." (palveluntuottaja)

"Ei. Se kuitataan tällä hetkellä niin, että totta kai toimialojen välistä yhteistyötä jatketaan. Eihän tämä organisaatiouudistus saisi tarkoittaa sitä, että jokin toiminnallinen yhteistyö loppuu mutta kun me tiedetään, ettei se ole niin yksinkertaista. Nyt on perustettu uusi elinvoiman toimiala, jota pyritään rakentamaan, jolla ei ole minkäänlaista aikaisempaa elämää yhdessä. Nyt sen pitää ensin rakentaa oma elämänsä ja sitten alkaa rakentamaan yhteistyön elämää. Nämä rakenteet on kunnallisessa palvelutoiminnassa aivan ääri tärkeitä, niin kuin sä puhut onko ylhäältä ohjausta koulu- tai taidekasvatukseen OPH:lta. Sieltä varmaan on ohjausta mutta ennen kuin se on jalkautettu niin meillä on ihan sama asia. Tätä pitäisi tapahtua tämä ohjaus ylätasolla ja sitten meillä, me toteutetaan se, mikä on strateginen tavoite." (palveluntuottaja)

"Organisaatiouudistuksen yhteydessä mietitään ehkä enemmän tätä hallinnollista puolta. Kenelle se asettuu ja kenellä siihen olisi aikaa? Sen kehittämiseen ennen kaikkea.--- Me joudutaan miettimään organisaatiouudistuksen vuoksi, että nämä organisaatiouudistukset eivät muodostu esteeksi meidän yhteistyölle." (kulttuuri)

"Nyt tämän vuoden alusta meillä on uusi organisaatio ja tässähän, jos sanotaan, että tiet erkanee, meidän ollaan samaa kaupunkia edelleen mutta eri toimiala. Sivistysjohtajan alla on meidän kohderyhmät ja koululaiset ja varhaiskasvatuksen lapset. Sitten on tämä elinvoiman toimiala, jossa osa palveluntuottajista on, niin voihan sitä ajatella, että siinä voi olla riski, että jos ajatellaan viis vuotta eteenpäin ja jos nää on lähtenyt kulkemaan eri suuntaan." (kulttuuri)

"Mehän ollaan ennen oltu koulutuksen kanssa samaa, jolloin ollut perusteltua tuottaa sinne sitä palvelua mutta tavallaan sitäkin keskustelua, että miten se nyt sitten jatkossa on. Onko perusteltua, että me tuotetaan ilmaiseksi toisen toimialan tai toiselle toimialalla palveluita? Jos kaupungin budjetissa katsotaan, että tuolle on ton verran ja tuolle ton verran rahaa, vaikka tokihan heillä kaikilla on sama kohderyhmä." (kulttuuri)

Poliittisen päätöksenteon vaikutus ja tärkeys nousi aineistosta esille. Aineistossa peräänkuulutettiin sitä, haluaako Porvoo olla aidosti kulttuurikaupunki ja tukeeko poliittinen päätöksenteko (valtuusto) antamalla riittävät taloudelliset resurssit kulttuurille Porvoossa. Poliittinen päätöksenteko, joka on usein kaikkein kaumpana oppilaasta ja oppimiympäristöstä, on usein kaikkein kauas ulottuvimmat vaikutukset oppimiseen, oppilaan hyvinvointiin ja muihin resursseihin oppimisympäristössä. Aineistossa pohdittiin, onko meillä riittävät resurssit kulttuurikasvatussuunnitman toteutumiseksi ja pitäisikö Porvoossa olla kulttuurijaosto kulttuuriasioiden pohtimiseksi.

"Jos saan yhden pullonkaulan tähän niin kuin kissan pöydälle nostaa niin se suurin pullonkaula on se, että onko meillä selkeä tahtotila ilmaistu. Mitä me halutaan, että me edustetaan ja ollaan? Ollaanko me oikeasti kulttuurikaupunki vai ollaanko me jotain muuta? Se lähtee ihan sieltä valtuuston lattialta. Ja

ennen kuin siellä on ilmaistu se tietty tahtotila ja edelleenkin tämä rahoituksineen ja resurssineen niin on vähän hankala sitten olla jotain.” (kulttuuri)

”Halutaanko, että Porvoo jatkossa on korkean tason kulttuurikaupunki? Se on kyllä kaupunginvaltuuston tahtotila, mikä pitää olla siinä taustalla.”(kulttuuri)

”Sitten siirrytään jaostoihin, koulutusjaostoihin ja lautakuntatasolle niin siellä pitäisi ihmisten olla myös tietoisia näiden tai näiden päättäjien pitäisi olla tietoisia tämän suunnitelman tärkeydestä ja vaatia sen päivitystä tai ylipäättänsä olemassaoloa ja olla kiinnostuneita siitä ja osallistua mahdollisen suunnitelman laatimiseen tai suunnitelman tekemiseen ja myöntää rahaa. Koska rahasta kunnallisvaltuutetut tai päättäjät, pitää olla rahaa, mutta sitä ei tiedetä, jos sitä ei tuoda virkamiesten osalta tai niiden tekijöiden taholta. Mistä hitosta päättäjät tietäisi, että nyt tähän tarvitaan ehdottomasti rahaa, jos siellä ei ole..? että siellä on sellainen pullonkaula. Jos kukaan ei osaa kertoa, että me ei voida toteuttaa meidän kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelmaa, koska siihen ei ole rahaa. Silloin sitä rahaa pitää budjetoida sinne.” (koulu)

Kulttuurijaostoahan yritettiin saada, joka oli yllätys ja aikaisemmin vain vihreät ja vasemmistoliitto eli tällaiset perinteiset kulttuuripuolueet ovat olleet sen kulttuurijaoston kannalla mutta nyt yllätykseksi tuli kokoomuksesta ja rkp:stä ja muualtakin kannatusta sille, kun oli tämä organisaatiomuutos ja mietittiin tätä lautakuntajakoa. Se kaatui sitten siihen, että osan mielestä, ei tarvita tällaista lautakuntaa tai jaostoa, jolla ei ole budjettivaltaa, että puhutaan rumasti, että ei tarvita tällaisia kahvittelukerhoja, missä sitten vaan kahvitellaan. Itse olen toista mieltä, että kulttuuritarvitsisi nimenomaan kahvittelukerhon, ei mitään väliä, olisiko sillä jaostolla ollut mitään valtaa tai rahanjakovaltaa mutta se olisi voinut olla sellainen elin, jossa nimenomaan kulttuurista kiinnostuneet valtuutetut tai muut päättäjät ja poliitikot olisivat voineet keskustella tämän kaupungin kulttuuriasioista ja heillä olisi ollut aikaa sille. Että se kokoon-tuminen olisi vain ja ainoastaan siihen... esimerkiksi keskusteltaisiin kulttuurikasvatussuunnitelman sisällöstä ja voisi kutsua asiantuntijoita ja taiteilijoita sinne kokouksiin kertomaan, jolloin tällainen nimenomaan päättäjien ja kulttuurintekijöiden ja toisaalta sitten myös kasvatuksen välinen... että se pieneni se rako ja että tiedettäisiin, mitä kukin tarvitsee ja mitä kukin voi tarjota ja millaisia resursseja se vaatii.--- Liian vähän on tällaista laatukseskustelua ja siihen tällainen kulttuurijaosto olisi ihan loistava, koska siellä voisi tällaista laatukseskustelua käydä myös ja millaista on laadukas kulttuuri.” (koulu)

”Tämä on joku sellainen viesti, jota jotkut virkamiehet ei ja päättäjät ei ymmärrä sitä, että laittamalla meidät eri organisaatioihin ja vaikeuttaa meidän yhteistyötä edelleen. Ja oikeastaan loitontaa meidät.” (palveluntuottaja)

”Politiikka eli kyllä se lähtee niistä resurssista eli valtuustosta. Miten kaupungin valtuustosta alkaen, jotka päättää, miten paljon kulttuuripalvelut saavat rahoitusta tai eri yksiköissä ja sehän vaikuttaa siihen, miten paljon meillä on käytössä rahaa.” (kulttuuri)

Resurssit liittyvät poliittisen päätöksentekoon ja taloudellisiin resurssihin tässä pääluokassa. Myös yhteistyön laadun seuranta ja arviointi nousi aineistosta esille.

Käytännön taso

Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultis jakaantuu käytännön tasolla neljään alaluokkaan, joissa tarkastelukohteena ovat: 1. viestintä, 2. resurssit, 3. suunnittelu ja 4. sisällöt.

Käytännön tasolla **viestinnällisiin** haasteisiin liittyvät kysymykset nousivat aineistosta selvästi lukumäärällisesti isoimpana alaluokkana.

"Siellä on ainakin kahdenlaista tietoa eli Kultiksen osalta on kahdet nettisivut. - - Ruumiin voisi haudata minkä tahansa kaupungin nettisivulle." (kulttuuri)

"Yksi haaste oli ainakin tämä viestintä eli jos annetaan vaan kolme lausetta niin on tosi vaikea toteuttaa mitään siellä luokahuoneessa." (koulu)

"No kuljetuksesta on ollut rahoitusta käytössä ja sitten on tuo viestintä on ongelmallista tietoturvan takia." (palveluntuottaja)

"Haasteena on ne aikataulu, viestintä, sopiminen ja tiedottaminen. Tavallaan siinä on kultiskoordinaattori olemassa. Että se opettajan kannalta olisi selkeintä, jos se olisi yhteydessä yhteen ihmiseen. Multa kysytään, miten busseja tilataan. Se ei oikeastaan ole mun asia miettiä sitä. Selkeästi tähän liittyy epätoisuutta, kuka hoitaa mitään. Tätä voisikin vielä selkeyttää, että olisi yksi henkilö, jolta voi kysyä aikatauluista, bussikuljetuksista ja tällaista. Ne tiedot löytyy Porvoon kaupungin nettisivuilta mutta se ei ole läheskään kaikille selvää - - jos se olisi ihanteellista se viestintä mutta nyt se ei ole tarpeeksi selvää kouluille ja se aiheuttaa lisäviestintää väärille tyypeille, joka rasittaa muiden ihmisten työaika." (palveluntuottaja)

"Viestintä kulttuurikasvatuksen suhteen on jokseenkin puutteellista. Miten sitä viestintää voisi parantaa kaikkiin päätöksenteon portaisiin? Kyllä siinä jollain tavalla se kokonaiskoordinaatio kannattaisi olla paremmin hallinnassa mutta sitten, miten se saataisiin se viestintä paremmin koulujen tasolle." (koulu)

"Ehkä opettajilla ei ole kauhean selkeää kuvaa siitä, mikä on kulttuurikasvatussuunnitelma ja ajattelen, että se on viestinnälle ongelma myöskin." (kulttuuri)

Käytännön tasolla **resurssien** alaluokka liittyi työntekijöihin, aikaan, rahaan ja vierailun ulottuvuuteen liittyviin resursseihin.

"Suurin ongelma, pullonkaula on se, että tavoite on, että jokaisen perusopetuksen oppilaan pitäisi saada vähintään kaksi tuntia kulttuurikasvatusta vuosittain. Se on oikeasti todella vähän. Samalla kun se on helposti ja nopeasti hoidettu alta pois ikään kuin, jos haluaa nähdä sen sillä tavalla. Silloin se tarkoittaa, mikä se... mielestäni sitä saisi olla sata kertaa enemmän." (kulttuuri)

"Välillä on ollut vaikeata sovittaa yhteen palveluntarjoajan ja peruskoulun aikatauluja." (palveluntuottaja)

"Jos miettii peruskoulua niin aika vähän on aikaa heillä, siis heidän lukujärjestyksessä ei välttämättä ole kovin montaa tuntia näihin liittyviä sisältöjä." (palveluntuottaja)

"Jotta saadaan sitä keskustelua aikaiseksi niin pitää tutkia niitä rakenteita, että mistä löytyy aikaa." (koulu)

"Tosi paljon on ollut aikatauluhaasteita siinä, kun itse mietin tässä, että onko se sitoutumista vai sitä ettei tiedetä asiasta, kun työntekijät koordinoi sitä palapeliä eli lähdetään sinne kouluihin ajoissa ja nää vedetään tällöin ja tällöin nämä oppitunnit teille, että on tullut tosi paljon peruutuksia. (12.04) Tieto ei ole mennyt opettajalle, että ollaan tulossa ja tää ei sovikaan ja voisitteko te tulla myöhemmin. Tää on ollut sellainen, että en tiedä syytä, mikä on ollut, että ei ole mennyt ne aikataulutukset." (palveluntuottaja)

"Ensinnäkin tässä oli kova taisto rahoista. Se on nyt käyty. On eka leima lyöty, sen valtuusto päätti. Mutta oikeasti jos minä olisi päättävässä asemassa... mä laittaisin etunokkaan kaiken yhteistyön, yhteistekemisen ja tehokkuuden. Meillä voisi olla yhteisiä hallintoihmisiä. Nyt luodaan uutta hallintoa, uutta hallintoa. - - - Miljoonia menee uuden hallinnon rakentamiseen ja siihen löytyy rahaa. Mä kehtaan sanoa kuntalaisena, että rahojen käyttö ei ole paras mahdollinen. Jos ajatellaan lasten ja nuorten parasta, niin muutama milli sinne taidekasvatukseen. Kova juttu. Mutta nyt laitetaan muutama, muutamia miljelä hallintoon." (palveluntuottaja)

Porvoo kuitenkin on vanha kulttuurikaupunki, että sitten nähtäisiin se kulttuurin hyvinvoinnin merkitys vahvemmin, että kyllähän Porvoon kulttuuribudjetit on aika pieniä siihen nähden. (kulttuuri)

"Varmasti isona haasteena on tän resurssointi, että sille saadaan tarpeeksi rahaa ja tekijöitä." (koulu)

"Mutta tämäkin on niin hassu, että kun kaikki koulut ei tarvitse kuljetusta kaikkiin tapahtumiin eli se on vain nämä kauimmat koulut, joilla on itse asiassa vielä paljon vähemmän sitä mahdollisuutta osallistua kulttuuritarjotaan." (koulu)

Suunnittelun alaluokka käytännön tasolla liittyi kysymyksiin oppilaiden tarpeiden tunnistamiseen ja heidän tukemiseensa liittyviin haasteisiin. Suunnittelemattomuus aiheuttaa, että oppiminen tapahtuu satunnaisesti kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksessä. Tilaaja ei myöskään ehdi tarkastamaan tarjolla olevia esityksiä ja pohtimaan sitä koulujen ja oppimisen näkökulmasta. Opettajat saivat satunnaisesti materiaalia oppimisen tueksi.

"Kulttuurioverailut ovat sinällään virkistäviä niin oppilaille kuin opettajille mutta se tarkoitus ja tavoite kuitenkin lienee, että sitä käsiteltäisiin eri oppitunneilla eikä pelkästään taidetunneilla vaan osana myös muutakin opetusta, johon ilmiöopettaminen tarjoaa mm. mahdollisuuksia." (kulttuuri)

Se vaatii nimenomaan sen taidetapahtuman tuottajien ja tilaajan välistä yhteistyötä. Heillä pitää olla selvillä, mitä varten esim. 300 tokaluokkalaista tulee katsomaan sen sirkusesityksen. Ne ei tule vain sen 45 min takia ja niitä raahataan bussilasteittain ympäri Porvoota sinne vain katsomaan heidän 45 minuuttia esitys, jonka jälkeen.... Opettajakin, joka on siellä, että hänen pitäisi tehdä koko ajan muistiinpanoja ja miettiä, että... Mä ainakin... se oli niin hieno esitys, en mä miettinyt mitään, niin kuin sellaista, mitä me nyt huomenna ja miten me nyt käsitellään tätä. Ihan sama mulle, tästä ei ollut mitään materiaalia, joten me nyt käytiin vaan kattomassa ja tää oli nyt vaan elämys meille. Toki me siitäkkin jotain juteltiin mutta ei se ollut mitään laadukasta, sillä lailla, etukäteen mietittyä. (koulu)

"Mulla on esim. sellainen sanotaanko niin villi luokka, että en viitsi mennä sinne museoon ja se on kaikki, kaikki häviää tilanne siinä." (koulu)

"Tämä vaihtelee hirvittävästi riippuen sisällöstä tai mikä se on. Jos se on ihan oikeasti, vaikka elokuvaesitys, johon ei saa mitään etukäteismateriaalia eikä ole mitään jälkikäteen ja käydään katsomassa leffa niin... sittenhän se on aivan satunnaista se oppiminen ja jos se opettaja ei jälkikäteen itsenäisesti sitä työtä tee. Sitten taas jos se on hyvinkin suunniteltu ja toteutettu ja opettajat saa siihen materiaalia niin silloin sitä oppimista tapahtuu paljonkin. Nämä on hyvin hyvin laidasta laitaa nämä..." (koulu)

"Tarkoittaa myös sitä, että kun me mietitään ja pohditaan, että mikä on se laatu ja mitä he oppii, niin me ei myöskään olla itse tarkastettu sitä esitystä ennen kuin me otetaan se." (kulttuuri)

Sisällöt vaihtelivat vierailuista työpajoihin. Sisällössä tai sen pituudessa *ei aina ole huomioitu kohderyhmän ikää*. Opettajat saivat *satunnaisesti etukäteis- tai jälkimateriaalia oppimisen tueksi*. Haasteena koettiin, jos materiaalia opetustarkoitukseen työstää henkilö, jolla ei ole pedagogista taustaa. Kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksessa olevan yhteisen teeman monilukutaidon on huomionut yksi palveluntarjoaja sisällösään.

"Se ikätaso pitää olla mietittynä oikein, että konsertin pitää olla oikean pituinen. Kerran olin kyllä katsomassa jotain konserttia, jossa kapellimestari karjui, että jos sanaakaan tai pientäkään pihahdusta kuuluu oppilaista niin harjoitus keskeytetään ja ryhmä poistetaan. Se oli jotain ihan kauheata. Ja sitten se konsertti oli vielä ylimitoitettu siis aivan liian pitkä." (koulu)

"On ihanaa, että tuetaan jotain taitavaa pientä sirkusesitystä ja vetää jonkun hienon jutun mutta silleen, että what –mistä tämä ryhmä, miksi tämä ryhmä... kun voisi olla, ei sen vuodesta toiseen tarvitse sama ryhmä olla mutta jotain sellaista, että kun tiedetään, että on ammattilaisia, jotka tekee sitä työkseen ja jotka ovat siellä kasvatuksen puolella lähtökohtaisesti." (koulu)

"Useamman tunnin paketti valmiiksi mutta me ei voida odottaa kuitenkaan, että parhaimmillaan joku ei opettaja suunnittelisi opetussuunnitelman mukaista opetusta eli siinä se dilemman tulee." (koulu)

"Monilukutaitoa ei ole erityisesti otettu huomioon. Ainoastaan yksi toimija on ottanut sen huomioon." (kulttuuri)

"Viime lukuvuonna olin katsomassa sirkusesitystä, joka oli aivan järjestyttävään hieno. Kuului tähän juttuun mutta siitä ei saanut etukäteen mitään tietoa muuta kuin sen, mitä Taidetehtaan sivuilla lukee, sellaiset kolme riviä. En siis tiennyt itse mitä olen menossa katsomaan muuta kuin fyysistä esitystä ja eikä mitään jälkeensä työstöä. Harmitti vaan tosi paljon, koska se itse teos oli niin järkyttävään hieno. Se ei välttämättä tarvitsisi, kyllä mä ymmärrän, että joku teatteriryhmä, joka on vaan tilattu tekemään tällainen, niin ei välttämättä tee näitä... mutta jos se tarjotaan osana kulttuurikasvatussuunnitelmaa tämä esitys, niin siihen pitäisi sisällyttää. Ei voida tarjota sellaista, mikä ei sisällä mitään etukäteis- tai jälki-työstöä mutta ei sen tarvitse olla niin syvällinen ja niin laaja kuin nämä musiikkiopiston tekemät, jossa selvästi joku pedagogi on käyttänyt aikaa sen työstämiseen. Voi myös kevyemmin tehdä, kunhan olisi jotain ennen ja jälkeen. Jotain." (koulu)

"Kyllä ja se, että se on laadukas niin vaatii sen, että sitä työstöä on ennen ja sitten se kokemus ja sen jälkeen niin se yhdessä muodostaa sen laadukkaan elämyksen tai kokemuksen tai oppimisen. Tai laadukas on vähän huono sana.. merkityksellinen. Se olisi parempi sana se merkityksellinen. Että sillä on jotain merkitystä, että elämä ei mennyt hukkaan kun mä käytin mun aikaani tähän aikaan vähän ennen ja sit siellä ja vähän sen jälkeenkin. Että jotain muuttui että oli merkityksellinen." (koulu)

"Kyllä mä näkisin, että sen pitää siihen kouluun linkittyä, koska he tulevat sinne kouluaikana ja he se kuultu, koettu, nähty ja että siihen palattaisiin sitten siellä koulussa, on se sitten se jälkitehtävä ja mitä ajatuksia herätti." (palveluntuottaja)

"En mä oikeastaan edes tiedä, mitä kaikkea materiaalia he toivoisivat sinne, että eihän me sinne sitä kootua materiaalia kultiksesta ole olemassakaan kuin joku kuljetusohje." (kulttuuri)

"Totta kai on aina parempi, että sitä materiaalia on ja voi aina valitessaan ottaa sen." (koulu)

Käsitteellinen taso

Käsitteellisellä tasolla Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen haasteet ja pullonkaulat jakaantuvat kahteen alaluokkaan: 1. käsitysten avaaminen kulttuurikasvatussuunnitelmassa ja 2. lastenkulttuurin arvostukseen liittyviin kysymyksiin.

Kulttuurikasvatussuunnitelmaa ei ylipäättänsä ymmärretä, mikä se on. Kulttuurikasvatussuunnitelma tulisi **avata käsitteellisellä tasolla** koulujen ja oppilaiden näkökulmasta. Kulttuurin piiristä tuleva harrastamisen malli ja kulttuurihyvinvointi käsitteinä eivät ole selviä.

"Jos rehtorit eivät ymmärrä ja virkamiehet, mikä on kulttuurikasvatussuunnitelma niin se kertoo hyvin sen tilanteen, mikä meillä on Porvoossa kulttuurikasvatussuunnitelman suhteen. Jos meillä on toiminut 2016 vuodesta asti tehty kulttuurikasvatussuunnitelmaa niin voisi ajatella, että meillä olisi kulttuurikasvatus tuossa ajassa jalkautettu osaksi opetussuunnitelmaa ja opetusta." (kulttuuri)

"Osalle kulttuuria on se, että torilla pyörii karuselli ja se on hienoa ja siitä puhutaan, että on upeaa, kun meillä on tällaista kaupunkikulttuuria. Se on, että kulttuurin pitäisi aina olla jotain wau-elämystä tai mieletöntä tai että se on niinkö sirkushuvia aina. Sillä on tavallaan sellainen hiljaisempi, hiljainen vaatimaton ja pieni... tällaiset kulttuurielämykset tai tapahtumat... niin sellaiset jää tai voi jäädä vähemmälle huomiolle tai niitä pidetään vähempi arvoisina, kun ne ei päästäkään ääntä tai vedä tuhansittain ja tuhansittain ihmisiä paikalle. Sen erottaminen, että ne pienet hiljaiset kulttuurin tarjoamat elämykset tai mahdollisuudet voivat olla jopa arvokkaampia yksilölle kuin sellaiset isot... että tähän me laitettiin hitosti rahaa, mainostettiin sitä Helsingin busseissa ja sitten me saatiin tänne hitosti tuhansia ihmisiä. Kyllä on mieletöntä kulttuuria. Ihmisillä on tosi erilaiset käsitykset ja kulttuuri sanana on tosi laaja... niin oluen juonti on kulttuuria, se on olutkulttuuria... että sillä lailla." (koulu)

"Voi olla, koska olin mukana tekemässä kulttuuriohjelmaa. Oli mielenkiintoinen prosessi ja siinä pohdittiin kulttuuri sanaa tai mä itse toin sen esille, miten kulttuuri sanana, jos nyt menen kysymään, mitä tarkoittaa kulttuuri. Mitä tulee ekana mieleen? Tuleeko sulle ekana mieleen, taidenäyttely ja mitä siitä tulee ekana mieleen. Koska kulttuurihan on tosi laaja käsite, en tiedä miten sitä avataan lapsille ja nuorille. Se varmasti herättää erilaisia ajatuksia, jos puhutaan kulttuurikasvatussuunnitelmasta, että tuleeko heti ekana mieleen. Tuleeko heti mieleen kulttuuri tai mitä me mielletään moninaiseksi kulttuuriksi. Se on sitä jotain, joka liittyy taiteeseen ja maalaamiseen, teatteriin, musiikkiin." (palveluntuottaja)

"Porvoosta mä sanoisin ylipäättänsä lastenkulttuuri toiminnassa, jos nyt vertaa johonkin sellaiseen kaupunkiin, jossa on paljon pidemmälle päässyt lastenkulttuurissa, kuten esimerkiksi Vantaa, jossa on kaksi eri lastenkulttuurikeskusta Pessi ja Toteemi, jotka oikeasti satsaa tähän hommaan tai esimerkiksi Helsinki Annantaloineen ja Espoo Pikku-Auroralla ja onhan näitä niin kuin, enkä tarkoita pelkästään pääkaupunkiseutua, kyllä Sastamalassakin osataan hyvin, siellä on Herra Hakkaraisen talo ja kaikenlaista tällaista. Mutta meidän pitäisi strategisella tasolla alkaa vakavasti keskustelemaan siitä, että onko Porvoossa tulevaisuudessa lastenkulttuurikeskus. Pitäisikö sellainen olla? Onko se osa kirjastoa, mikä on ehkä sellainen perinteisempi tapa tuottaa sitä vai onko se joku erillinen." (kulttuuri)

"Jos kouluissa on muutenkin haluttu vähentää taideaineista ja viedä niitä pois sieltä, että minkälainen sellainen maailma on, jossa ei ole kulttuuria, taidetta tai taiteellisia menetelmiä ja luovuutta on joka on hirveän tylsää. Sitten pitää kauheasti keskustella tästä, miten tätä yhteistyötä rakennetaan edelleen, kuka maksaa mistäkin ja miten näitä sopimuksia tehdään, että tietyt tavoitteet täyttyvät, kuten kulttuurikasvatus kouluissa." (kulttuuri)

"Se vaatii kulttuurimyönteisyyttä sekä sivistyksen puolelta ja sivistysjohdon puolelta, että se asia nähdään tärkeäksi." (koulu)

"Meillä ei vain ole siellä yläpäässä sellaisia henkilöitä, joilla olisi taidekeskiössä omassa elämässä niin paljon, että organisoisi sitä puolta." (palveluntuottaja)

"Voisiko se olla kysymys myös arvostuksesta? Mitä pidetään tärkeänä ja arvokkaana? Ja sitähan se on." (kulttuuri)

5.3 Kouluille tehdyn tutkimuskyselyn tuloksia

Koulu tekee vuosittain vierailuja taide- ja kulttuurikohteisiin. Vähän alle puolet vastaajista ei osallistunut taide- tai kulttuuritoimintaan 2021–2022 eikä aio osallistua kulttuurikasvatussuunnitelman kulttuuri- tai taidetoimintaan lukuvuonna 2022–2023. Osa vastaajista tiesi, mitä ovat Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen kohteet. Yksi vastaajista sekoitti muun kulttuuritoiminnan vastauksiin mm. vierailut pääkaupunkiseudun museoissa ja konserteissa.

Suurin osa vastaajista koki taide- ja kulttuurisisällön liian haastavaksi oppilaille ja koki taide- ja kulttuurisisällön itselleen (opettajat) elämyksellisenä. Opettajien huomio meni usein muihin asioihin kuin taide- ja kulttuurielämykseen. Suurin osa vastaajista koki, että taide- ja kulttuurilaitos oli kiinnostavampi paikkana kuin itse teos tai sen sisältö. Kuitenkin lähes kaikki menisi uudelleen vierailuille. Vähän alle puolet koulun ammattilaista koki, että oma taidesuhde kehittyi vierailulla.

Kaikki vastaajat kokivat, että taide ja kulttuurivierailun oppimiskokemukseen liittyvät etukäteis- ja jatkotyöskentelymateriaalit ovat tärkeitä. Suurin osa koulujen ammattilaisista kuitenkin koki, että kulttuurikasvatus jäi irralliseksi suhteessa oppimiseen. Koulujen ammattilaiset ei juurikaan käsitelleet vierailun teemoja oppiaineiden välisesti kouluissa ja hyvin harvoin vastaajaat käsittelivät teemoja eri oppiaineiden yhteydessä. Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultiksen ei koettu lisäävän koulun sisäistä yhteistyötä.

Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että kulttuurikasvatustyö ja siihen liittyvät kulttuuri- ja taidevierailut ovat tärkeitä. Huomion arvioista on, ettei yksikään vastaajista pitänyt tärkeänä kehittää oppilaiden kulttuurikompetenssia. Lähes kaikki pitivät tärkeänä opetussuunnitelman kytkemistä sekä taiteen ja kulttuurin oppimiskokemuksen laajentamista osana opetusta. Oppimisen näkökulmasta kehittämistoimenpiteiksi esitettiin useampia taiteen ja kulttuurin vierailuja kouluvuoteen ja taiteilijoiden ja opettajien yhteistoimintaa, jonka avulla voitaisiin kehittää kulttuurikasvatussuunnitelmaa osana oppimista. Oppimisen näkökulmasta toivottiin opetussuunnitelmaan sidottavia kysymyksiä, joita voisi pohtia eri oppiaineissa.

Koulujen ammattilaisista hyvin harva tunsikin kulttuurikasvatussuunnitelman tavoitteet. Kuitenkin yli puolet piti kulttuurikasvatussuunnitelman tavoitteita tärkeinä. Lähes kaikki vastaajat toivoivat, että kulttuurikasvatussuunnitelmatyötä voidaan tehdä jatkossakin julkisrahoitteisesti. Kulttuurikasvatussuunnitelman toteutumiseksi kouluilla ei toimi kulttuurikoordinaattoriksi nimettyä henkilöä.

Koulujen ammattilaisten mukaan kulttuurikasvatussuunnitelmatyötä pitäisi kehittää monipuolistamalla tarjontaa eri taiteissa ja lisätä mahdollisuuksia osallistua kulttuuritapahtumiin sekä tuoda taiteilijavierailuja kouluun ja taidelaitosten kummitoiminnan kehittämistä kouluihin. Erityisesti yläasteelle toivottiin monipuolisempaa tarjontaa. Koulujen puolelta toivottiin, että kulttuurikasvatussuunnitelmaa kehitettäisiin koulujen ammattilaisten kanssa yhteistyössä. Taiteilijavierailuja, taidetuutori- ja taiteilijakummi toimintaa toivottiin kouluille lisää oppimisen kehittämisen suhteen. Koulujen näkökulmasta koettiin, että kaksi tuntia/vuosiluokka on riittämätön perusta kulttuurikasvatustyölle ja kulttuurin ja taiteen oppimiskokemuksen saavuttamiseksi.

6 POHDINTAA

Työni tavoitteena oli tutkia, miten tuotetaan laadukas kulttuurikasvatussuunnitelma ammattilaisten yhteistyössä Porvoon suomenkielisissä peruskouluissa. Millaisesta työn tekemisestä on kyse, kun ammattilaiset suunnittelevat peruskoululaisille taiteen ja kulttuurin palveluja? Millaista yhteistyö on ja mitkä ovat yhteistyön pullonkauloja ja haasteita?

Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmaa ylläpitää Porvoon kulttuuritoimi ja yhteistyötä tehdään taide- ja kulttuuripalveluita tarjoavien tahojen kanssa. Koulujen puolelta osallistutaan hyvin harvoin ja satunnaisesti yhteistyökokouksiin. Yhteistyön puuttuminen koulujen kanssa oli tutkielman merkittävin tulos. Tämän vuoksi tulokset esitetään yhteistyössä ilmenevien haasteiden ja pullonkaulojen muodossa.

Kulttuurikasvatussuunnitelma on palvelu, jota tuotetaan peruskoulun oppilaille ja se tulisi kytkeä osaksi opetussuunnitelmaa. Koulutuspalveluiden puuttuminen Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman laatimisesta, kehittamisestä ja toteuttamisesta on merkittävä haaste oppimisen näkökulmasta. Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma toteutetaan tällä hetkellä yhden toimialan sisällä (kulttuuripalvelut ja palveluntuottajat) ja toiminta on pistemäistä. Tulkitsen tämän johtuvan siitä, että kulttuurikasvatussuunnitelmaa ei ole rakennettu alun perin yhteistyössä koulujen kanssa vaan se on rakennettu valmiiden olemassa olevien palvelupolkujen päälle.

Porvoossa kulttuurikasvatussuunnitelmassa koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyö supistuu lähinnä kuljetusten ja aikataulujen järjestelyihin.

Kouluille osoitetun tutkimuskyselyn tulokset vahvistivat, että kouluilla on myönteinen asenne kulttuurikasvatussuunnitelmaa kohtaan, vaikka osaamista ja yhteistyötä ei löydy. Tutkimuskyselyn tulokset Porvoossa ovat saman suuntaisia kuin aikaisemmassa tutkimuksessa esitetyt tulokset (ks. Pääjoki, 2021).

Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman tärkein kehityskohde on yhteistyön kehittäminen koulujen kanssa, jotta se voidaan kytkeä osaksi peruskoulujen opetussuunnitelmaa ja opetusta. Kulttuurikasvatuksen lähtökohtana on peruskoulujen palveleminen ja erityisesti oppilaiden tukeminen. Kulttuurikasvatussuunnitelma on perusopetuksen opetussuunnitelman liite, jonka vuoksi suunnitelman laadinnassa oppimisen näkökulma korostuu. *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden* (2014) mukaan kulttuurikasvatussuunnitelma on paikallinen suunnitelma, joka täydentää ja toteuttaa opetussuunnitelmaa. Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa kulttuurikasvatussuunnitelmaan laadintaan ja kehittämiseen liittyvät asiat. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 14). Tämän vuoksi kulttuurikasvatussuunnitelma tulee jalkauttaa osaksi peruskoulun eri oppiaineita, eikä sitä tule nähdä vain taideaineiden opetuksena. Porvoossa suurimpana ongelmana on ollut, ettei kulttuurikasvatussuunnitelmaa ole laadittu ja kehitetty koulutuspalveluiden toimesta tai heidän kanssansa yhteistyössä. Tulkitseen, että tämän vuoksi koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyö on heikkoa Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmassa, jonka vuoksi koulujen ja oppilaiden hyödyt kulttuurikasvatussuunnitelmassa jäävät vähäisiksi.

Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma vaatisi kriittistä tarkastelua, jossa suunnitelma laadittaisiin uudelleen yhteistyössä niin, että koulutuspalvelut ottaisivat vähintäänkin tasavertaisen roolin kulttuurikasvatussuunnitelmatyön laadinnasta, ylläpitämisestä ja kehittämisestä. Olisi myös syytä tarkastella vaihtoehtoa, jossa koulutuspalvelut ottaisivat kulttuurikasvatussuunnitelman laatimisesta, ylläpitämisestä ja kehittämisestä päävastuun, jotta kulttuurikasvatussuunnitelma voisi toteutua osana

peruskoulujen petussuunnitelmaa ja oppimista oikealla tavalla. Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma vaatii joka tapauksessa poikkihallinnollista yhteiskehittämistä kulttuuri- ja koulutuspalveluiden kesken sekä uudelleen laadintaa.

Tutkielmani ei anna kuvaa kaikista kumppanuuksista, joita kulttuurikasvatussuunnitelmassa jo on tai ketkä voisivat olla myös mahdollisia kumppaneita. Työni ei myöskään käsittele kunnallisten taidelaitosten jo olemassa olevia verkostoja ja osaamista, jota voisi hyödyntää enemmän osana kulttuurikasvatussuunnitelmaa ja koulujen taidekasvatusta. Työni osoittaa kuitenkin sen, että kulttuurikasvatustyössä koordinoivalla taholla on keskeinen rooli, kun rakennetaan koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyössä palvelua peruskoulun oppilaille.

6.1 Tulosten tarkastelua ja johtopäätökset

Tarkastelen Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmassa koulujen ja taidetoimijoiden yhteistyötä, jotka luokittelin käyttäen Pärnän jäsenystä moniammatillisen yhteistyön tasoista. Edellisessä luvussa esittelen pääluokat yhdessä alaluokkien ja aineistotaattien kanssa. Peilaan saamiani tuloksia suhteessa teoriassa esille nostamiini Anne Bamfordin laatukriteereihin taidetoimijoiden ja koulujen ammattilaisten yhteistyöstä. Kansainvälinen tutkimus saattaa tuntua irralliselta mutta lainalaisuudet moniammatillisen yhteistyön tekemisestä taidekasvatusohjelmissa ovat kuitenkin samankaltaisia eri maissa. Bamfordin laatukriteerit antavat Porvoon kulttuurikasvatustyölle hyvän kehittämispohjan. Esitän laatukriteerit kysymysten muodossa.

1. Onko Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmassa todellisia yhteistyökumppaneita koulujen ja taidetoimijoiden, opettajien ja taiteilijoiden ja yhteisön välillä oppimisen suhteen? Aineistosta nousi vahvasti esille koulujen puuttuminen yhteistyöstä. Koulupuolen puuttuminen yhteistyöstä heikentää kulttuurikasvatussuunnitelmasta saatavia hyötyjä oppimisen suhteen. Kulttuurikasvatussuunnitelman suunnittelemattomuus näyttäytyi satunnaisena oppimisena. Oppimisen tueksi tarjottiin satunnaisesti etukäteis- ja jälkityöstö materiaalia ja

vierailun sisällöissä ei aina huomioitu kohderyhmän ikää. Materiaalia ei ole kehitetty yhdessä opettajien tai koulutuspalveluiden kanssa, joka nähtiin ongelmallisena, koska materiaalin pedagogisesta tasosta ei voitu varmistua. Kulttuurikasvatussuunnitelman nivominen osaksi opetussuunnitelmaa ei ollut selkeää ja järjestelmällistä vaan satunnaista. Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmassa ei ole luotu rakennetta opettajien ja taidekasvattajien tai taiteilijoiden välisille todellisille yhteistyökumppanuuksille. Opettajien ja taidekasvattajien välinen vuoropuhelu on vähäistä ja yksittäisen opettajan tai palveluntarjoajan harteilla. Yhteistyötä ei ole rakennettu järjestelmällisesti ylhäältä alaspäin ja pitkän aikavälin suunnitelmallisuus yhteistyöstä puuttuu. Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmassa ei ole riittävästi huomioitu oppimisen näkökulmaa. Aineistosta nousi esille, että suunnittelussa ei tunnisteta oppilaiden tarpeita tai heidän tukemiseensa liittyviä kysymyksiä.

2. Onko yhteistyössä jaettu vastuu suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista? Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmassa yhteistyö tapahtuu kulttuuripalvelujen toimialan sisällä yhdessä palveluntuottajien kanssa. Yhteistyötä ei tehdä suunnitelmallisesti ja järjestelmällisesti yhdessä koulutuspalveluiden kanssa. Vastuu kulttuurikasvatussuunnitelman laatimisesta, ylläpidosta ja kehittämisestä on kulttuuripalveluilla. Yhteistyötä ei arvioida ja tulkitsen tämän johtuvan siitä, ettei yhteistyötä koulutuspalveluiden kanssa ole tehty juurikaan. Yhteistyön arviointia tehdään suullisesti kulttuuripalveluiden yhteistyökouksissa palveluntuottajien kanssa mutta arviointia ei dokumentoida. Varsinaisia arviointikriteerejä ei ole määritelty yhteistyölle tai palvelun sisällöille. Palvelunkäyttäjät (oppilaat, opettajat, koulut) eivät arvioi yhteistyötä tai palveluja.
3. Tarjoaako Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma mahdollisuuksia julkiseen esiintymiseen, näyttelyyn ja/tai esittelyyn? Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma mahdollistaa lasten osallistua julkiseen kulttuuri- tai taidevierailuun,

joka tapahtuu usein koulun ulkopuolella. Kulttuurikasvatussuunnitelmassa lasten omaäänistä kulttuuria nostettiin harvoin esille ja se oli satunnaista.

4. Onko Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma yhdistelmä taiteessa oppimisesta ja taiteen kautta oppimiseen? Taiteessa oppiminen toteutuu kulttuuri- ja taidevierailuilla, joita Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma toteuttaa. Taiteen kautta oppiminen on vaihtelevaa, koska palveluntuottajat tarjoavat vaihtelevasti etukäteis- ja jälkityöstö materiaalia. Toiset palveluntuottajat eivät tarjonneet materiaalia oppimisen tueksi. Taiteessa oppimisesta ja taiteen kautta oppimiseen ei ole avattu käsitteinä suunnitelmassa eikä niitä ole huomioitu järjestelmällisesti osana Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmaa. Porvoon suomenkielisten yläasteiden tilanne taiteessa oppimisesta ja taiteen kautta oppimisessa oli tutkielman tulosten mukaan kaikkein heikoin. Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmassa ei myöskään ole huomioitu eri taideaineita tasapuolisesti ja taideaineita on suunnitelmassa vähäisesti.
5. Tarjoaako Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma mahdollisuuksia kriittiseen pohdintaan, ongelmanratkaisuun ja riskinottoon? Aineistosta ei noussut tähän liittyviä tietoja. Tulkitsen, että kriittiseen pohdintaan, ongelmanratkaisuun ja riskinottoon liittyviä kysymyksiä ei ole järjestelmällisesti ja suunnitelmallisesti pohdittu Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmassa, jonka vuoksi ne tapahtuvat satunnaisesti.
6. Painottaako Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma yhteistoiminnallisia työskentelytapoja? Aineistosta ei noussut esille, että yhteistoiminnallisuus tai yhteisöllinen taidekasvatus olisi tärkeä arvo Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmassa. Tämän vuoksi tulkitsen, ettei asiaa ole pohdittu kulttuurikasvatussuunnitelman laadinnassa. Porvoon kulttuuripalveluilta ei löydy henkilöresurssia taidekasvatuksesta asiantuntijuudesta, kasvatustieteestä ja pedagogiikasta.

7. Onko Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmassa osallistava asenne ja onko se kaikkien lasten ulottuvilla? Koulujen kautta tavoitetaan kaikki ikäluokat, jonka vuoksi se saavuttaa hyvin oppilaat. Oppilaita ei ole osallistettu kulttuurikasvatussuunnitelman laatimiseen, ylläpitämiseen tai kehittämiseen.
8. Löytyykö Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmasta yksityiskohtainen strategia lasten oppimisen, kokemusten ja kehityksen arvioimiseksi ja raportoinniksi? Aineiston mukaan Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmasta ei ole tehty tällaista yksityiskohtaista strategiaa. Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmaa ei ole laadittu asiakirjamuodossa ja se löytyy ainoastaan Porvoon kaupungin nettisivuilta kulttuuripalvelujen alta.
9. Mahdollistaako Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma jatkuvan ammatillisen oppimisen opettajille, taiteilijoille ja yhteisöille? Koska Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmassa ei tehdä järjestelmällistä ja suunnitelmallista yhteistyötä koulujen kanssa ei myöskään ammatillinen kehittyminen opettajille tai taiteilijoille ole mahdollista. Kulttuurikasvatussuunnitelman puitteissa ei ole luotu mahdollisuuksia ammatilliselle kehitymiselle. Koulut menettävät mahdollisuuden hyödyntää paikallisten taidelaitosten osaamista osana ammatillista kehittymistä. Yhteistyön puuttumisen vuoksi taidelaitosten ymmärrys koulujen rajoista ja reunaehdoista ei myöskään lisäänty.
10. Onko Porvoon kouluissa joustavat rakenteet? Kouluilla on myönteinen suhtautuminen kulttuuri- ja taidevierailuihin sekä ulkopuolisiin oppimisympäristöihin ja koulun rakenteissa löytyi jonkin verran joustoa. Koulujen puolelta toivottiin kulttuurikasvatussuunnitelman kehittämistä yhteistyössä koulun ammattilaisten kanssa, mutta heiltä puuttui taloudellisia resursseja ja tietoa kulttuurikasvatussuunnitelmasta. Aineiston mukaan tämä näyttäytyi johtamistason ongelmana.

Yhteistyön puuttuminen koulujen kanssa vaikuttaa siihen, ettei Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelma Kultista tunneta riittävän hyvin kouluissa (opettajat, rehtorit). Koulujen näkökulmasta Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmassa hyödyt jäävät epäselviksi oppimisen näkökulmasta ja vierailujen kytkeminen opetussuunnitelmiin ja eri oppiaineisiin on satunnaista. Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman laatu on satunnaista, heikkoa ja vaihtelevaa Bamfordin laatukriteereiden kautta tarkasteltuna.

Kun tarkastelen yhteistyön pullonkauloja ja haasteita organisatorisella ja ammatillisella tasolla niin voin todeta, että koulutuspalveluiden puuttuminen yhteistyöstä vaikuttaa tutkielmassani aineistoista nousseisiin alaluokkiin (suunnittelu, rakenteet, seuranta ja laaduntarkkailu, poliittinen päätöksenteko, resurssit). Käytännön tasolla yhteistyön puuttuminen aiheutti haasteita viestintään, resursseihin, suunnitteluun ja sisältöihin. Käsitteellisellä tasolla haasteena ilmeni, ettei kulttuurikasvatusta ymmärretä ja siihen liittyviä käsitteitä ei ole avattu riittävästi. Lastenkulttuurin arvostus myös puhututti. Haluaako Porvoo olla perheystävällinen kunta, jossa panostetaan lastenkulttuuriin? Nähdäänkö lastenkulttuuri veto- ja pitovoima tekijänä kunnassa?

Positiivista on kuitenkin se, että kouluille osoitetun tutkimuskyselyn mukaan kaikki vastaajat kokivat, että kulttuurikasvatustyö ja siihen liittyvät vierailut ovat tärkeitä. Heidän mukaansa vierailut pitäisi kuitenkin kytkeä osaksi opetussuunnitelmaa ja oppimista, jotta koulut ja oppilaat hyötyvät heille rakennetusta palvelusta.

6.2 Tutkimuksen arviointia

Tutkijan tulee perustella valintojaan työn tekemisen alkumetreistä lähtien. Erilaisten valintojen läpikäyminen ja perusteleminen on tärkeää: mitä tutkii, miksi ja miten jne. Olen työni eri vaiheissa haastanut itseäni pohtimaan ja kyseenalaistamaan jatkuvasti valintojani eri kysymysten avulla ja pyrkinyt avaamaan näitä valintoja perustellusti eri vaiheissa raportissani. Olen pyrkinyt kuvaamaan tutkimuksen eri vaiheet ja aineiston, sen purkamisen ja analyysin mahdollisimman tarkasti.

Tutkielmani on rakennelma tietyissä puitteissa ja tietyillä rakennusaineilla, joista joku toinen olisi voinut tehdä hieman erilaisen tuotoksen. Tarkoitukseni ei ole ollut löytää yhtä totuutta tai absoluuttista tietoa vaan ymmärtää, miten tuotetaan laadukas kulttuurikasvatussuunnitelma ammattilaisten yhteistyössä ja minkälaisia vaikutuksia yhteistyön laadulla on lapsen taidekokemukseen ja -oppimiseen.

Kokosin työtäni varten aineiston kulttuuripalveluiden, koulutuspalveluiden ja taide- ja kulttuuritoimijoilta. Aineiston avulla pystyin saamaan monipuolisen kuvan Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmasta ilmiönä. Aineisto antaa Porvoon kaupungille tietoa itsearvioinnin pohjaksi ja kulttuurikasvatussuunnitelman edelleen kehittämiseksi. Tutkielmani on herättänyt Porvoossa keskustelua ja ymmärrystä siitä, miksi koulutuspalveluiden mukana oleminen kulttuurikasvatussuunnitelman kehittämisessä ja ylläpitämisessä on tärkeää. Kulttuuripalveluiden piirissä ei ole aikaisemmin mietitty palvelua koulujen, opetussuunnitelmien ja oppimisen näkökulmasta. Koulutuspalveluissa on myös herännyt halu kehittää Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmaa osana opetussuunnitelmia ja oppimista.

Kehittävä tutkimusote toimi sovellettuna hyvin tutkielmassani ja aineistolähtöinen tutkimusote avasi yhteistyötä moniäänisesti. Jätin tutkielmaani runsaasti sitaatteja, jotta moniäänisyys ei katoa työstäni. Aineistositaattien monipuolisuus ja runsaus luo myös hyvän pohjan Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman kehittämistyölle.

Kehittämistutkimuksellinen ote on ollut hyvä lähtökohta Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman jatkokehittämistä silmällä pitäen. Tutkimusprosessin myötä ymmärrykseni kehittämistyöstä metodina syveni ja se loi työlleni selkeät raamit ja helpotti tutkielman etenemistä. Rajasin kehittämistutkimuksen kuitenkin yksi syklistä, koska maisterintutkielmaan käytettävän ajanpuitteissa ei olisi ollut mahdollista tehdä kaksisyklistä kehittämistutkimusta. Tämä maisterintutkielma ja Porvoossa oleva selkeä kulttuurikasvatussuunnitelman kehittämistarve osoittaa ja luo pohjaa Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman jatkotutkimuksen tarpeelle.

Teoriaohjaava sisällön analyysi oli jokseenkin työläsprosessi. Haasteeksi nousi ole-massa olevan yhteistyön hyvien kokemusten esille nostaminen, koska aineistosta nousi pääasiassa haasteita ja pullonkauloja. Tämä johtuu siitä, ettei kulttuurikasva-tussuunnitelmaa ole lähtökohtaisesti rakennettu Porvoossa opetuspalveluiden kanssa yhdessä. Aineiston analyysin liittäminen teoriaan aiheutti hankausta, koska teoreettinen pohja nojaa sille, millaista yhteistyön pitäisi ideaalilanteessa olla ja tut-kielmissani merkittävin tulos oli yhteistyön puuttuminen koulutuspalveluiden kanssa. Tämän vuoksi voisi todeta, että teoreettinen viitekehys toimii yhtenä hyvänä pohjana Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmatyön uudelleen rakentamiselle ja ke-hittämiselle.

Tutkimuksen loppuvaiheessa suhtauduin hyvin kriittisesti aineistoanalyysiin, koska pelkäsin, että vaarana on esittää aineisto vain jäsenneltyinä ryhminä. Kun ymmärsin, että yhteistyössä on paljon kehitettävää ja sen pohjalta voin luoda teoreettiseen taus-taan nojaten toimenpide-ehdotuksia Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmatyön ke-hittämiselle, ymmärrykseni työstäni syveni.

Koin tärkeäksi tarkastella Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmaa moniammatilli-suudesta käsin, koska aikuisten teoissa varmistuu lastenkulttuurin, taidekokemuk-sen ja taideoppimisen laatu. Tässä työssä en avaa näitä asioita tarkemmin mutta se voisi olla myös yksi jatkotutkimuksen aihe. Tätä maisterintutkielmaa voisi jatkaa varsinaiseen kehittämistutkimukseen, jossa testattaisiin mallia koulujen ja taidetoi-mijoiden yhteistyöstä kulttuurikasvatussuunnitelmassa. Olisi kiinnostavaa tutkia ja testata, miten yhteistyö toteutuu, miten yhteistyön laatu vaikuttaa oppilaan taideko-kemukseen ja taideoppimiseen. Tätä tutkimusta olisi kiinnostavaa jatkokehittää laa-jentamalla aineistoa eri kulttuuri- ja taidetoimijoihin ja kouluihin ja verrata heidän käsityksiään moniammatillisesta yhteistyöstä kulttuurikasvatussuunnitelmassa. En-nen kaikkea minua kiinnostaa taidekasvatus kokonaisvaltaisena oppimisen menetel-mänä. Miten synnytetään taidekasvatuksen tarve peruskouluissa?

6.3 Loppuyhteenvedo

Työni tavoitteena oli rakentaa kokonaiskuvaa Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmasta ja tehdä kehittämistoimenpide-ehdotuksia. Nämä kehittämistoimenpide-ehdotukset muodostuvat tässä tutkielmassa esitettyyn teoreettiseen viitekehykseen sekä tutkimustuloksiin. Näiden toimenpide-ehdotusten tarkoitus on toimia Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelmatyön jatkokehittämisen pohjana.

1. Moniammatilliselle yhteistyölle luodaan mahdollisuuksia organisatorisella ja ammattilaistasolla. Tehdään poikkihallinnollista kehittämistyötä koulutus- ja kulttuuripalveluiden kesken kulttuurikasvatussuunnitelman rakenteesta. Valitaan vastuuhenkilöt ja edustajat, jotka tekevät työtä työparina sekä kulttuuri- että perusopetuksen edustajista. Luodaan moniammatillinen ydintiimi.
2. Yhteistyössä määritellään vastuu suunnittelusta, toteutuksesta ja tulokset. Yhteistyötä dokumentoidaan ja arvioidaan prosessin eri vaiheissa. Kehittämissä huomioidaan, miten kulttuurikasvatussuunnitelmassa raportoidaan ja arvioidaan kokemusta, oppimista ja kehittymistä.
3. Luodaan kulttuurikasvatussuunnitelma asiakirjamuodossa ja viedään tiedot internet-sivuille. Avataan ydinkäsitteet.
4. Viestinnän selkeyttäminen ja viestintäsuunnitelman laatiminen.
5. Suunnittelun pohjaksi hankitaan tietoa kohderyhmän tarpeista (oppilaat, opettajat, koulut), joita hyödynnetään kulttuurikasvatussuunnitelman kehittämistyössä ja palvelusuunnittelussa.
6. Määritellään kulttuurikasvatussuunnitelman tavoitteet. Mitkä ovat tavoitteet ja mitä suunnitelmalla on tarkoitus saavuttaa?
7. Määritellään arvot, jotka ohjaavat suunnitelman kehittämistä ja ylläpitämistä.
8. Hyödynnetään kunnassa olevia resursseja ja määritellään kulttuurikasvatussuunnitelmassa palveluntarjoajat eli kulttuuri- ja taidetoimijat sekä heidän roolinsa ja vastuut. Täydennetään digitaalisilla palveluilla tarvittaessa.
9. Yhdistellään taiteessa, taiteesta ja taiteeseen oppimista. Tarjotaan pedagogista materiaalia oppimisen tueksi (etukäteis- ja jälkityöstömateriaalit).

10. Kehitetään kokeillen ja kerätään käyttäjäpalautetta prosessista.
11. Luodaan mahdollisuuksia ammatilliselle oppimiselle opettajien ja taidetoimijoiden kesken.

Porvoon kulttuurikasvatussuunnitelman kehittämiseksi rohkaisen Porvoon kulttuuripalveluiden ja koulutuspalveluiden tekevän tiiviimpää yhteistyötä ja rakentamaan kulttuurikasvatussuunnitelmaa asiakaslähtöisesti (oppilaat, opettajat, koulut), jotta kulttuurikasvatussuunnitelma palvelee mahdollisimman hyvin kouluja, opettajia ja oppilaita.

LÄHTEET

- Aksela, M. & Perna, J. 2013. Kehittämistutkimus pro gradu -tutkielman tutkimusmenetelmänä. Teoksessa Perna, J. (toim.) *Kehittämistutkimus opetuslalla*. Jyväskylä: P-kustannus, 181–200.
- Anderson, T. & Shattuck, J. 2012. *Design-Based Research: A Decade of Progress in Education Research*? DOI: 10.3102/0013189X11428813
- Anttila, P. 2014. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta.
<https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/>
- Bamford, A. 2014. Making it happen. Closing the gap between policy and practice in arts education. Teoksessa Fleming, M., Bresler, L. & O'Toole J. *The Routledge International Handbook of the Arts and Education*. London: Routledge, 388–397.
- Bamford, A. 2009. Issues of Global and Local Quality in Arts Education. Teoksessa *Journal of the Theory and History of Education International Research Group*. Encounters on education. Vol 11, 47–66.
- Bamford, A. 2008. When is yesterday coming again? The impact of arts-rich partnerships in early years' education. Teoksessa Hickman, R. D. (toim.) *Research in Art and design Education: Issues and Exemplars*. Bristol UK: Intellect Books, 67–86.
- Dede, C. 2004. If Design-Based Research Is the Answer, What is the Question? A Commentary on Collins, Joseph, and Bielacyc; diSessa and Cobb; And Fishman, Marx, Blumenthal, Krajcik, and Soloway in the JLS Special Issue on Design-Based Research. *The Journal of the Learning Sciences*, 13 (1), 105–114.
- Dunlop, J. M. & Holoskon, M. J. 2008. The Story Behind the Story of Collaborative Networks-Relationships Do Matter! *Journal of Health & Social Policy* 19 (3), 1–18.
- Castaneda, L. W. & Rowe, M. K. 2006. Partnerships in arts education: An examine of factors predicting schools' use of arts organizations. *The Journal of Arts Management, Law and Society* 36 (1), 7–23.
- Ciriano, E. J. G., Kivelä, S., Araste, L., Gibson, J., Herranz de la Casa, J. M., Lilja-Viherlampi, L.-M., McLaughlin, H. & Männamaa, I. (toim.) 2018. *Momu: moving towards multiprofessional work. Handbook for Moving towards Multiprofessional Work*. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 113. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Dewey, J. 1980/1934. *Art as experience*. New York: Perigee Books.
- Edelson, D.C. 2002. Design Research: What We Learn When We Engage in Design. *The Journal of The Learning Sciences*, 11 (1), 105–121.
- Eskola, J & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Eriksson, P. & Koistinen, K. 2014. *Monenlainen tapaustutkimus*. Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkimuksia ja selvityksiä 11.
- Hautamäki, A. & Oksanen, K. Tulevaisuuden kulttuuriosajat. Näkökulmia moderniin elämään ja työhön. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 5/2011.

- Hetland, L., Palmer, P., Seidel, S., Tishman, S. & Winner, E. 2009. *The Qualities of Quality. Understanding Excellence in Arts Education*. Project Zero. Harvard Graduate School of Education.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2012. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Hiltunen, M. 2009. *Yhteisöllinen taidekasvatus: performatiivisesti pohjoisen sosiokulttuurisissa ympäristöissä*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Hiltunen, M. 2007. Yhteisöllinen taidekasvatus toimintana ja toiminnan tilana. *Journal Synnyt / Origins, Finnish studies in Art Education* (2). Aalto University: Helsinki, 1–22.
- Hiltunen M. & Jokela, T. 2001. *Täälläkö taidetta? Johdatus yhteisölliseen taidekasvatukseen*. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisu D: Opintojulkaisu 4. VSL opintokeskus.
- Houni, P., Turpeinen, I. & Vuolasto, J. 2020. *Taidetta! Kulttuurihyönteilyn käsikirja*. Helsinki: Taiteen edistämiskeskus (TAIKE).
- Honkanen, H. 2016. Yhteistyö on mahdollisuus ja haaste lapsiperhepalveluissa. Teoksessa H. Honkanen (toim.) *Tehdään yhdessä ja opitaan toisilta –Osallisuus ja yhteistoiminta koulutuksen ja kuntoutuksen kehittämisessä*. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 34. Hakupäivä 7.3.20230. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2016113030085>.
- Isoherranen, K. 2012. *Uhka vai mahdollisuus –moniammatillista yhteistyötä kehittämässä*. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2012:18. Helsingin yliopisto: Sosiaalitieteiden laitos.
- Isoherranen, K. 2005. *Moniammatillinen yhteistyö. Välineitä koulutukseen ja työyhteisön kehittämiseen*. Helsinki: WSOY.
- Juuti, P & Puusa, A. 2020. Johdanto. Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus, 9–19.
- Kulttuuri- ja taidealan keskujärjestö KULTA ry:n lausunto sivistysvaliokunnalle. VNS 1/2021 vp Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko.
- Kulttuurikasvatussuunnitelma. Luettu 19.10.2022 osoitteesta <https://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/>
- Lastenkulttuuri foorumi Järvenpää 2022. Omat muistiinpanot.
- Lehikoinen, K. & Pässilä, A. 2016. Johdanto. Teoksessa Lehikoinen, K., Pässilä, A., Martin, M. & Pulkki, M. (toim.) *Taiteilija kehittäjänä. Taiteelliset interoventiot työssä*. Kokos-julkaisuja 1/2016. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, 7–33.
- Myllyniemi, S. 2009. *Taidekohtia: Nuorisobarometri 2009*. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 97. Helsinki: Nuorisotutkimus.
- Määttä, S., Korpivaara, P. & Palmu, I. 2018. *Taide ja kulttuuri osaksi koululaisten päivää. Opetus- ja kulttuuriministeriön teettämä selvitys hallituksen kärkihanke 4 toimenpide 1 toteuttamisesta*. Niilo Mäki instituutti.
- Nykänen, S., Karjalainen, M., Vuorinen, R. & Pöyliö, L. 2007. Ohjauksen alueellisen verkoston kehittäminen –poikkihallinnollinen ja moniammatillinen yhteistyö voimavarana. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.

- Ora, P. 2005. Aikuiskoulutuskeskuksen projektitoimijana verkostoissa. Teoksessa Haiminen, T. & Ora, P. (toim.), *VETO –Verkostotoiminnan kokemuksia*. Hämeen ammattikorkeakoulun julkaisuja, 25–38.
- Pernaa, J. 2013. Kehittämistutkimus tutkimusmenetelmänä. Teoksessa Pernaa, J. (toim.) *Kehittämistutkimus opetuslalla*. Jyväskylä: PS-kustannus, 9–26.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Helsinki: Opetushallitus.
- Pääjoki, T. 2021. *Kristallikruunuja ja samettiverhoja. Koulut ja taidetoimijat yhteistyössä Taidetestaajat-hankkeessa*. Helsinki: Taideyliopisto CERADA.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkkajulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2.html Viitattu 3.1.2023.
- Sainio, T. 2009. Oulun kaupungin kulttuuriopetussuunnitelma. Teoksessa Aro, A., Hartikainen, M., Hollo, M., Järnefelt, H., Kauppinen, E., Ketonen, H., Manninen, M., Pietilä, M. & Sinkko, P. (toim.) *Taide ja taito –kiinni elämässä!* Helsinki: Opetushallitus, 109–114.
- Santtila, K. 2003. Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma: Barnkulturpolitiskt program. Opetusministeriön julkaisuja 2003:29.
- Seirala, V. 2012. *Eläköön taidekasvatus!* Kuntaliiton verkkajulkaisu. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Helsinki.
- Ursin, J. 2013. Monialainen yhteistyö ja sen arviointi nuorisopalveluissa: kirjallisuuskatsaus, Opiit käyttöön -hanke. Koordinaatti; Sosiaalikehitys Oy.
<https://www.koordinaatti.fi/system/files/2020-01/monialainen-yhteistyö-jäsen-arviointi.pdf>
- Vesikansa, S. & Tenetz, K. 2013. Kops, kops kulttuuripolulle! Teoksessa Toivanen, P. (toim.) *Kestävä kasvatus –kulttuuria etsimässä*. Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seuran julkaisuja 6. Helsinki: Erweko Oy, 375–383.
- Zakaras, L. & Lowell, F. 2008. *Cultivating demand for the arts: Arts learning, arts engagement, and state arts policy*. Santa Monica: RAND corp.